

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων»

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΕΩΡΓΙΑ Α. ΤΡΙΑΝΤΗ

DEM 2046

Επιβλέπων Καθηγητής: **ΣΠΥΡΙΔΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ**

ΜΑΪΟΣ 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τον επιβλέποντα μου και Κοσμήτορα του τμήματος Κο Αθανάσιο Σπυριδάκο για την αρωγή και υποστήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας μου: «Καλές Πρακτικές στη διαχείριση κρίσεων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση». Σε συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές μου στο Μεταπτυχιακό «Διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων» του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, οι οποίοι με οδήγησαν σε νέα μονοπάτια γνώσης και μου άνοιξαν νέους ορίζοντες.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου, για όλη την ηθική στήριξη και τον σύζυγό μου για την υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια αυτού του Μεταπτυχιακού Προγράμματος.

24.5.2022

ΓΕΩΡΓΙΑ Α. ΤΡΙΑΝΘΗ

«ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΟ ΓΙΟ ΜΟΥ»

Μέλη Επιτροπής Εξέτασης

<<ΣΠΥΡΙΔΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ>>

<<Όνοματεπώνυμο Β μέλους Εξεταστικής Επιτροπής>>

ΓΙΑΝΝΑΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

<<Όνοματεπώνυμο Γ μέλους Εξεταστικής Επιτροπής>>

ΨΑΡΟΜΗΛΙΓΚΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Contents

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΘΕΩΡΙΑ	6
2.1. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	6
2.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ « ΑΤΥΧΗΜΑ»	9
2.3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΡΙΣΕΩΝ	10
2.4. ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΡΙΣΕΩΝ	11
2.5. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	13
2.6. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	14
2.7. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	15
2.8. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ	16
2.9. α) ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ	18
2.9. β) ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	20
2.10. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	21
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	22
3.1. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	22
3.2. ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	26
4. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	28
4.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	28
4.2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	35
4.3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	56
4.4. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	60
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΡΙΑΝΤΗ του ΑΝΔΡΕΑ, με αριθμό μητρώου DEM 2046 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Διοίκηση Επιχειρήσεων (ΠΜΣ: Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων), δηλώνω υπεύθυνα ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Η Δηλούσα

ΤΡΙΑΝΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Γ. Τριαντη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία ερευνήθηκαν οι Καλές Πρακτικές που χρησιμοποιούνται από εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με σκοπό την πρόληψη, τη διαχείριση και την ορθή αντιμετώπιση πιθανών κρίσεων στο σχολικό χώρο. Η έρευνα διεξήχθη με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, στο οποίο απάντησαν 121 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το 58% των ερωτηθέντων είναι ηλικίας 30-45 ετών και έχουν έτη προϋπηρεσίας από 10-19 χρόνια το 41%. Στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρούν τη βοήθεια του διευθυντή σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, το 36% έκρινε ως *‘αρκετά’* σημαντικό το ρόλο του. Στη συνεργασία μεταξύ γονέων και σχολείου σε κατάσταση κρίσης πιστεύει *‘πάρα πολύ’* το 40% των εκπαιδευτικών και στη συνεργασία κρατικών φορέων και σχολείου για την αντιμετώπιση μιας κρίσης πιστεύει *‘πάρα πολύ’* το 40% των ερωτηθέντων. Όσον αφορά τη σημαντικότητα της παρακολούθησης σεμιναρίων, δήλωσε το 36% των εκπαιδευτικών ότι τη θεωρεί *‘αρκετά’* αναγκαία. Το 48% των ερωτηθέντων θεωρεί τον εαυτό του έτοιμο στο να διαχειριστεί μια κρίση, ενώ μόλις το 7% δήλωσε ότι υπάρχει ομάδα διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο τους. Σχέδιο Ετοιμότητας για την αντιμετώπιση μιας κρίσης *‘πλήρες’* δήλωσε ότι έχει οργανώσει μόνο το 14% των ερωτηθέντων και σε ασκήσεις ετοιμότητας δήλωσε ότι έχει συμμετάσχει *‘πάρα πολύ’* μόνο το 17%. Από τα παραπάνω εμπειρικά ευρήματα συμπεραίνεται ότι ο συντονισμός για τη διαχείριση κρίσεων στην ελληνική σχολική πραγματικότητα δεν είναι σε ικανοποιητικά επίπεδα και χρειάζονται ακόμα πολλές προσπάθειες για να καταλήξουμε σε επιθυμητό αποτέλεσμα.

Λέξεις κλειδιά: καλές πρακτικές, πρόληψη, σχέδιο ετοιμότητας, διαχείριση κρίσεων, ομάδα διαχείρισης κρίσεων.

ABSTRACT

This paper investigates Good Practices that are being followed by Greek teachers in Primary Education in order to prevent, manage and deal with potential crises in school. This paper was conducted with the aid of a questionnaire, in which took part 121 teachers of Primary Education. 58% of the responders are between 30- 45 years old and 41% of them work as teachers between 10-19 years. According to the question, how important is the support of the manager in a state of an emergency, 36% of the responders answered that the role of the manager is important “*enough*”. 40% of the responders believes “*very much*” in cooperation between parents and school, while 40% of them believes “*very much*” in cooperation between national body and school in order to be managed a school-crisis. 36% of the responders declared that the attendance of seminars is essential “*enough*”. 48% of the responders believe that they are prepared to manage a school-crisis, while only 7% of them declared that there is a crisis management team in their school. Only 14% of the responders answered that there is a “complete” readiness plan in their school and 17% of them declared that they have taken part in readiness exercises “*very much*”. According to the empirical evidence, it is assumed that crisis management in Greek Education is not in an adequate level and it has to be made a great deal of effort in order to come to a desirable result.

Key Words: Good Practices, prevention, readiness plan, crisis management, crisis management team.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της Κρίσης στη σύγχρονη κοινωνία απαντάται σε πολλούς τομείς, οικονομική κρίση, περιβαλλοντική κρίση, σχολική κρίση, κρίση αξιών και σε πολλά άλλα πεδία, τα οποία όλο και πιο συχνά γίνονται αντικείμενα μελέτης. Η έννοια της κρίσης στην εκπαίδευση αποτελεί σημείο αναφοράς και μπορεί να χωριστεί σε δύο είδη: είναι σύμφωνα με τον Carlan (1961) οι *αναπτυξιακές κρίσεις* και οι *κρίσεις καταστάσεων*. Οι αναπτυξιακές κρίσεις αφορούν τη μετάβαση του ατόμου από το ένα αναπτυξιακό στάδιο, στο άλλο (π.χ. τη μετάβαση από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή). Οι κρίσεις καταστάσεων είναι κρίσεις που συμβαίνουν απροσδόκητα και ξαφνικά και μπορούν να «παραλύσουν» μια ολόκληρη σχολική κοινότητα, μια τοπική κοινωνία αλλά και μια ολόκληρη χώρα. Οι φυσικές καταστροφές, μια αυτοκτονία μαθητή, μια απαγωγή, μια ένοπλη επίθεση, μια πανδημία, ένα τροχαίο ατύχημα, ένας ξαφνικός θάνατος και πολλά ακόμα είναι κρίσεις καταστάσεων, οι οποίες μπορούν να διασαλεύσουν την ισορροπία μιας σχολικής κοινότητας.

Οι σχολικές κρίσεις είναι πρόκληση προς διαχείριση την εποχή που διανύουμε. Κάθε σχολική μονάδα, κάθε Διεύθυνση Εκπαίδευσης και κάθε Περιφέρεια οφείλει να είναι σε πλήρη ετοιμότητα, έτσι ώστε αρχικά να προλαμβάνει, εν συνεχεία να διαχειρίζεται και τελικά να επιτυγχάνει την ορθότερη κατά περίπτωση αντιμετώπιση της εκάστοτε κρίσης. Οι σχολικοί ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί σε συνεργασία με τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς, διαδραματίζουν κύριο ρόλο στη διαχείριση μιας κρίσης.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρήθηκε να ερευνηθούν οι Καλές Πρακτικές στη διαχείριση κρίσεων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι η εισαγωγή. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται οι θεωρίες της κρίσης, σύμφωνα με γνωστούς ερευνητές, ψυχιάτρους και ψυχολόγους. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις διεθνείς και στις εγχώριες πρακτικές για τη διαχείριση των κρίσεων. Επίσης μελετήθηκαν κάποια από τα Μοντέλα διαχείρισης κρίσεων και επιχειρήθηκε μια μικρή σύγκριση μεταξύ τους. Στην τελευταία ενότητα του δεύτερου κεφαλαίου αναφέρονται η δημιουργία ομάδων διαχείρισης κρίσης, οι αρμοδιότητες των μελών τις ομάδας και τέλος προτείνονται καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση κρίσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται η μεθοδολογία και ο σκοπός της παρούσας έρευνας, το ερευνητικό εργαλείο καθώς και τεχνικές λεπτομέρειες τις ποσοτικής έρευνας και στατιστικής ανάλυσης. Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας, το οποίο έγινε με τη μορφή Google Forms και απαντήθηκε από 121 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων, αναλύονται στατιστικά τα δημογραφικά στοιχεία και οι κλειστές ερωτήσεις, με τη βοήθεια κυκλικών διαγραμμάτων (pie

charts) και ραβδογραμμάτων (bar charts) και γίνεται προσπάθεια περιγραφικής ανάλυσης των ανοιχτών ερωτήσεων. Στο τελευταίο μέρος του τέταρτου κεφαλαίου επιχειρείται η στατιστική συσχέτιση των μεταβλητών με τη μέθοδο Pearson Chi Square (X^2). Η ελεγχοσυνάρτηση X^2 χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό συσχέτισης ανάμεσα σε δύο κατηγορικές μεταβλητές.

Στο πέμπτο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της έρευνας και ανακεφαλαιώνεται η εργασία.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΘΕΩΡΙΑ

2.1. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ο όρος «κρίση» έχει πολλές έννοιες και συνδηλώσεις στη σύγχρονη κοινωνία (Pitcher&Poland,1992). Σύμφωνα με τους ερευνητές μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει οικονομικά, περιβαλλοντικά, κυβερνητικά και εκπαιδευτικά προβλήματα όπως επίσης και προσωπικά συναισθηματικά τραύματα.

Η έννοια της λέξης «κρίση» χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά κατά τον 16^ο αιώνα στην Ιατρική επιθυμώντας να δηλώσει την αιφνίδια μεταστροφή, θετικά ή αρνητικά στην εξέλιξη μίας ασθένειας. Αργότερα πολλές επιστήμες υιοθέτησαν τον όρο «κρίση» για να περιγράψουν οικονομικά, περιβαλλοντικά, κυβερνητικά ή προσωπικά προβλήματα (Δεληβέρη-Παπακωνσταντίνου,2008, Brock, Sandoval, Lewis,2005).

Πατέρας της θεωρίας της κρίσης είναι ο ψυχίατρος Lindemann, ο οποίος πρώτος προσπάθησε να αναλύσει και να ερμηνεύσει τον όρο «κρίση». Ο Lindemann έχοντας ως αφορμή την πυρκαγιά που ξέσπασε στη Βοστώνη στο νυχτερινό κέντρο Coconut Grove εστίασε στις συνέπειες του γεγονότος διερευνώντας τις συμπεριφορές των επιζώντων από αυτό το τραγικό συμβάν (Lindemann, 1944). Το έργο του αυτό αποτέλεσε την απαρχή για τη δημιουργία «Τύπων Κρίσης».

Το 1946 ο Gerald Caplan συνεργάστηκε με το Lindemann και δημιούργησαν ένα από τα πρώτα προγράμματα ψυχικής υγείας. Ο Caplan ασχολήθηκε διεξοδικά με τους τύπους κρίσης (Smith,1990). Η σημαντικότερη ανακάλυψη στη θεωρία της κρίσης είναι προϊόν της παρατήρησης του Caplan, ο οποίος υποστήριξε ότι οι κρίσεις δεν είναι μόνο «περιστασιακές», όπως η κρίση στο Coconut Grove αλλά και εξελικτικές. Ο Caplan(1964) πρέσβευε ότι η αδυναμία ενός ανθρώπου να διαχειριστεί τη μετάβαση του από το ένα εξελικτικό στάδιο στο άλλο (π.χ. από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή) παίζει ρόλο σε πιθανή ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας. Ο Caplan σε συνέχεια ήταν αυτός που εισήγαγε την έννοια της «ομοιόστασης» (Smith 1990). Σύμφωνα με την «ομοιόσταση» το άτομο διαρκώς ανακαλύπτει στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, έτσι ώστε να επιτυγχάνει ψυχική ισορροπία. Μετά από μία κρίση ενδέχεται κάποια άτομα να μη μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές επίλυσης του προβλήματος. Η έλλειψη ισορροπίας που προκύπτει κατά συνέπεια συνδέεται με την έλλειψη συναισθηματικού ελέγχου που βιώνει το θύμα μίας κρίσης. Εν κατακλείδι ο Caplan πρεσβεύει ότι: *« η κρίση είναι μία αναστάτωση αλλά και μία αδυναμία διατήρησης μια σταθερής συναισθηματικής κατάστασης»*. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005).

Όλες αυτές οι έννοιες βασίζονται στο μοντέλο του Erikson (1963) για τις εξελικτικές και τυχαίες κρίσεις. Οι εξελικτικές κρίσεις αφορούν στη μετάβαση από το ένα εξελικτικό στάδιο στο άλλο και τις περισσότερες φορές θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι μπορούν να προβλεφθούν. Οι τυχαίες κρίσεις αντιθέτως αφορούν σε απροσδόκητα γεγονότα, τα οποία συμβαίνουν

αιφνιδιαστικά και μπορούν να επηρεάσουν άμεσα το σύνολο των ατόμων που εμπλέκεται αλλά και γενικότερα το γενικό πληθυσμό που συνδέεται αισθητηριακά με το γεγονός της τυχαίας κρίσης. Η σύγκρουση της νταλίκας με το σχολικό λεωφορείο στην κοιλάδα των Τεμπών και οι θάνατοι των 21 μαθητών επηρέασαν άμεσα τις οικογένειες των εμπλεκόμενων και την τοπική κοινωνία αλλά και έμμεσα ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, η οποία μέσα από την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το διαδίκτυο έγινε κοινός του τραγικού αυτού συμβάντος.(Καραθάνος 2006)

Αντίθετα από τις εξελικτικές κρίσεις που είναι αναμενόμενες, οι τυχαίες κρίσεις είναι απρόβλεπτες. Για να τονίσει αυτό το σημείο ο Slaikeu (1990) αναφέρει: *«Δεν είναι όλες οι κρίσεις στη ζωή συνδεδεμένες με τη φυσική διαδικασία ωρίμανσης· πολλές είναι εντελώς απρόβλεπτες. Το να χάσει κάποιος όλη του την οικογένεια σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, η λευχαιμία σε ένα μικρό παιδί, ο βιασμός, το να κρατηθεί κανείς όμηρος υπό την απειλή του θανάτου- γεγονότα όπως αυτά ονομάζονται περιστασιακές κρίσεις. Το πιο εξέχον χαρακτηριστικό αυτών των κρίσεων είναι ότι το αιφνίδιο γεγονός έχει μικρή ή καμία σχέση με την ηλικία του ατόμου ή το εξελικτικό στάδιο της ζωής του. Οι περιστασιακές κρίσεις μπορούν να πλήξουν δυναμικά τον καθένα, οποτεδήποτε.»* (Brock, Sandoval, Lewis, 2005).

Σύμφωνα με αρκετές πηγές (Carlson, 1997. Green, 1993. Matsakis, 1994. Slaikeu, 1990. Young, 1998) υπάρχουν έξι κατηγορίες για πιθανά τραυματικά γεγονότα κρίσης:

- Απειλητική για τη ζωή ασθένεια/ τραυματισμός
- Βίαιος και / ή απροσδόκητος θάνατος
- Επαπειλούμενος θάνατος και/ ή τραυματισμός
- Πράξεις πολέμου
- Φυσικές καταστροφές
- Προκαλούμενες από τον άνθρωπο / βιομηχανικές καταστροφές

Παραδείγματα γεγονότων κρίσης (Brock, Sandoval, Lewis, 1996)

Πίνακας 2.1: Κατηγορίες και παραδείγματα γεγονότων κρίσης

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Απειλητική για τη ζωή ασθένεια/ τραυματισμός	Ασθένειες που απειλούν τη ζωή· παραμορφώσεις και ακρωτηριασμοί· οδικά, σιδηροδρομικά και ναυτικά ατυχήματα· επιθέσεις· απόπειρες αυτοκτονίας· φωτιές/ εμπρησμός· εκρήξεις
Βίαιος και/ ή απροσδόκητος θάνατος	Θανατηφόρες ασθένειες· θανατηφόρα ατυχήματα· ανθρωποκτονίες· αυτοκτονίες· φωτιές/ εμπρησμός· εκρήξεις
Επαπειλούμενος θάνατος και/ ή τραυματισμός	Ανθρώπινη επιθετικότητα(π.χ. ληστεία, επίθεση και ληστεία, ή βιασμός· ενδοοικογενειακή βία (π.χ. κακοποίηση παιδιού και συζύγου)· απαγωγές
Πράξεις πολέμου	Εισβολές· τρομοκρατικές επιθέσεις· ομηρίες· αιχμάλωτοι πολέμου· βασανιστήρια· αεροπειρατείες
Φυσικές καταστροφές	Τυφώνες· πλημμύρες· πυρκαγιές· σεισμοί· ανεμοστρόβιλοι· χιονοστιβάδες/ κατολισθήσεις· εκρήξεις ηφαιστείου· κεραυνοβολίες· κύματα τσουνάμι
Προκαλούμενες από τον άνθρωπο/ βιομηχανικές καταστροφές	Πυρηνικά ατυχήματα· συντριβές αεροπλάνων· έκθεση σε βλαβερές ουσίες/ τοξικά απόβλητα· καταρρεύσεις φραγμάτων· πυρκαγιές από ηλεκτρικές βλάβες· οικοδομικά/ εργοστασιακά ατυχήματα

Συνοψίζοντας για τη θεωρία της κρίσης θα αναφέραμε τους ορισμούς του Slaikeu (1990), οπότε κρίση είναι:

- Αναστάτωση και αποσυντονισμός του ατόμου που συνοδεύεται από ψυχική εξάντληση, σύγχυση, στρες, ψυχοσωματικά συμπτώματα από γεγονότα που πηγάζουν απ' όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής: οικογενειακές, κοινωνικές, εργασιακές σχέσεις και που έχουν ως συνέπεια τη μείωση της αποδοτικότητας του ατόμου.
- Αδυναμία αντιμετώπισης ενός γεγονότος λόγω της ξαφνικής εμφάνισής του έτσι ώστε οι μέχρι τότε οικείοι τρόποι αντιμετώπισης και επίλυσης του προβλήματος δεν επαρκούν. Η ανεπάρκεια αυτή καταλύει την αυτοεκτίμηση του ατόμου και το καθιστά ανίσχυρο για να καταφέρει μία νέα θετική προσαρμογή. Αυτή η αδυναμία μπορεί να εμφανιστεί ακόμα πιο έντονα στα παιδιά, τα οποία όντας στο δικό τους μικρόκοσμο και έχοντας λόγω ηλικίας έλλειψη ευρύτητας νου, δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν μία κρίση.
- Τα άτομα που αντιμετωπίζουν επιτυχώς μία κρίση σταματούν πλέον να νιώθουν συγχυσμένα και αποδιοργανωμένα ενώ παράλληλα έχουν δημιουργήσει νέες στρατηγικές άμυνας και έχουν μεταβεί σε ανώτερο ψυχολογικό επίπεδο. Στον αντίποδα τα άτομα που δεν καταφέρνουν να αντιμετωπίσουν μία κρίση κατά τρόπο προσαρμοστικό υπάρχει περίπτωση να περιέλθουν σε παραίτηση και από άλλους τομείς της ζωής τους (Carlan, 1964).

Εν κατακλείδι η κατάσταση κρίσης, είναι μία φυσιολογική αντίδραση σε μη φυσιολογικές περιστάσεις.

2.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ « ΑΤΥΧΗΜΑ »

Η λέξη «ατύχημα» χρησιμοποιείται πάρα πολύ συχνά στο χώρο του σχολείου. Σύμφωνα με το Μπενέκο (1989) ατύχημα είναι: « *κάθε απροσδόκητη και συγκεκριμένη αιτία και χωρίς πρόθεση υλική, σωματική ή ψυχική βλάβη στον ανθρώπινο οργανισμό, που έχει συνέπεια την ολική ή μερική, μόνιμη ή προσωρινή αναπηρία ή το θάνατο* ». Ατυχήματα κατ' επέκταση μπορούν να συμβούν κάθε στιγμή και σε κάθε χώρο, αφού έχουν αιφνίδιο και απροσδόκητο χαρακτήρα. «Οι επιπτώσεις τους αφορούν τον παθόντα (μαθητή, δάσκαλο), τον οργανισμό(σχολείο) και το κράτος», όπως αναφέρει ο Σαΐτης (2014). Στα ελληνικά σχολεία υπάρχουν πολλά ατυχήματα (Μπουλόντζα, 2006). Αυτό συνεπάγεται ότι θα πρέπει να προλαμβάνουμε και να δημιουργούμε προγράμματα ενημέρωσης και σχεδιασμού του περιβάλλοντος (Σαΐτης, 2014).

2.3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Οι περισσότεροι επιστήμονες (Aguilera, 1998. Slaikeu, 1990) που μελέτησαν το θέμα των κρίσεων, βασιζόμενοι κυρίως στη θεωρία των Lindemann (1944) και Caplan (1961) διακρίνουν δύο είδη κρίσεων, τις αναπτυξιακές κρίσεις και τις κρίσεις καταστάσεων.

Σύμφωνα με το Baldwin (Baldwin, 1978. Burgess& Baldwin, 1981) οι κρίσεις θα πρέπει να διαχωρίζονται με κύριο γνώμονα το βαθμό που επηρεάζεται το άτομο και όχι με το βαθμό επικινδυνότητας. Κατά το Baldwin λοιπόν διακρίνονται οι παρακάτω κατηγορίες κρίσεων:

1. **Κρίσεις που προέρχονται από την ιδιοσυγκρασία του ατόμου.**

Πρόκειται για ένα τύπο κρίσης που προέρχεται από μία ιδιαίτερα προβληματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ένα άτομο (π.χ. ένα παιδί στην εφηβεία που αντιμετωπίζει θέμα με τα κιλά του). Σε αυτή την πιθανή περίπτωση ίσως ο έφηβος δεν έχει ούτε την κατάλληλη καθοδήγηση, ούτε την ανατροφοδότηση που χρειάζεται για να δώσει μία λύση στο πρόβλημα του. Παράλληλα χρειάζεται να διερευνηθεί κατά πόσο το ξέσπασμα μιας τέτοιας κρίσης ελλοχεύει σοβαρότερα θέματα, τα οποία χρήζουν βαθύτερης διερεύνησης και αντιμετώπισης.

2. **Κρίσεις που προέρχονται από μετάβαση κύκλου ζωής.**

Αφορούν κρίσεις που προέρχονται από τη μετάβαση του ατόμου από ένα αναπτυξιακό στάδιο στο επόμενο. Είναι αναμενόμενες κρίσεις και άπτονται της προσαρμογής του ατόμου στο επόμενο αναπτυξιακό στάδιο. Τέτοιες κρίσεις μπορεί να είναι η αρχή του παιδιού στη σχολική ζωή, ο ερχομός ενός αδελφού/ αδελφής στην οικογένεια, η μετακόμιση σε ένα νέο σπίτι κ.λπ.

3. **Κρίσεις που προέρχονται από τραυματικά γεγονότα.**

Αφορούν κρίσεις συναισθηματικού χαρακτήρα, οι οποίες πηγάζουν από εξωγενείς παράγοντες, οι οποίοι είναι μη προβλέψιμοι και συναισθηματικά εξουθενωτικοί για το άτομο. Αφορούν αιφνίδια απώλεια μέλους της οικογένειας, χωρισμό γονέων, αιφνίδιες νοσηλείες, κακοποίηση και σχολική αποτυχία.

4. **Αναπτυξιακές κρίσεις – κρίσεις ωρίμανσης**

Η κατηγορία αυτή αφορά περισσότερο τους εφήβους, οι οποίοι ψάχνουν μέσα από το πέρασμα από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή, να βρουν τον εαυτό τους. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει η «επανάσταση» των εφήβων για ανεξαρτησία, η εύρεση σεξουαλικής ταυτότητας, το σύστημα αξιών και οι συγκρούσεις που προκύπτουν, η αμφισβήτηση

απέναντι σε κάθε μορφή εξουσίας και η απόκτηση αυτοελέγχου. Κατά πλειοψηφία όλα αυτά τα θέματα αφορούν στην εύρεση νέων τρόπων επικοινωνίας με τον κοινωνικό περίγυρο.

5. Κρίσεις σχετικές με ψυχοπαθολογία

Αφορούν κρίσεις καθαρά σχετιζόμενες με ψυχοπαθολογία όπως για παράδειγμα ένα παιδί στην εφηβεία με κλινική κατάθλιψη ή μία μαθήτρια με διατροφικές διαταραχές. Σε κάθε τέτοια περίπτωση το άτομο χρήζει ψυχιατρικής παρακολούθησης, ατόμων ειδικών που θα εστιάσουν το πρόβλημα σε βάθος και παράλληλα θα συνεργαστούν με την οικογένεια του παιδιού. Στόχος είναι η προσαρμογή του παιδιού, το οποίο πάσχει, στο σχολείο και η ελαχιστοποίηση, όσο το δυνατόν των θεμάτων που το δυσκολεύουν.

6. Επείγουσες ψυχιατρικές καταστάσεις

Αφορούν κρίσεις ατόμων όπου έχει σοβαρά διαταραχθεί η συνολική διανοητική και ψυχική λειτουργία τους. Τα άτομα αυτά αδυνατούν ή είναι σε άρνηση να αναλάβουν ευθύνες. Παραδείγματα τέτοιων κρίσεων είναι η απόπειρα αυτοκτονίας, η συστηματική χρήση ναρκωτικών ουσιών, η συστηματική χρήση αλκοόλ, ένα ψυχωτικό επεισόδιο. Στόχος της αντιμετώπισης είναι αρχικά να προστατευτεί η σωματική ακεραιότητα του πάσχοντος ατόμου και εν συνεχεία να βοηθηθεί το άτομο από τους κατάλληλους ανθρώπους (νοσηλευτές, ψυχιάτρους) και να του δοθεί η κατάλληλη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

2.4. ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΡΙΣΕΩΝ

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί μεγάλη βάση κυρίως σε διεθνές επίπεδο στην πρόληψη και τη σωστή αντιμετώπιση μιας κρίσης στον εκπαιδευτικό χώρο. Ενώ παράλληλα γίνονται προσπάθειες σωστής εκπαίδευσης και επιστημονικής κατάρτισης των στελεχών της εκπαίδευσης, των εκπαιδευτικών καθώς και των ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών για τη διαχείριση μιας κρίσης.

Τα πιο γνωστά Μοντέλα Κρίσεων που έχουν ακολουθηθεί είναι τα παρακάτω:

- ❖ Μοντέλο *Διαχείρισης Κρίσεων στην Κοινότητα* (The Community Crisis Response) (Jimerson, Brock, & Pletcher, 2005. Young, 2002) του Εθνικού Οργανισμού για τη Βοήθεια Θυμάτων των Η.Π.Α. με κύριο στόχο τη γρήγορη επέμβαση, έτσι ώστε μετά από μία καταστροφή, η κοινότητα να επιστρέψει σε κανονικούς ρυθμούς. Ενέχει 4 βασικούς άξονες : 1) να καταστεί γνωστό το συμβάν σε εθνικό επίπεδο, β) να παρασχεθεί άμεση βοήθεια στα θύματα, γ) να υπάρξει αρωγή τους ειδικούς, δ) να παρασχεθεί κάθε είδους βοήθεια και υπηρεσία στα μέλη της κοινότητας. Το

συγκεκριμένο μοντέλο κρίσης έχει τη βάση του στη θεωρία του Maslow για την ιεράρχηση των ανθρώπινων αναγκών και σύμφωνα με αυτόν κατά τη διάρκεια μια κρίσης αλλά και μετά από αυτή θα πρέπει να φροντίσουμε για τις «βασικές ανάγκες του ανθρώπου, δηλαδή τις φυσικές, τις συναισθηματικές, τις ψυχολογικές και τις πνευματικές».(Χατζηχρήστου, 2012).

- ❖ Το μοντέλο *PREPaRE*: αυτό το μοντέλο έχει δημιουργηθεί από τον Εθνικό Σύλλογο Σχολικών Ψυχολόγων των Η.Π.Α. και έχει φτιαχτεί έτσι ώστε να φροντίζει για τους μαθητές, τους δασκάλους και τις οικογένειες όλων αυτών μετά από μία κρίση. Κύριος άξονας αυτού του μοντέλου είναι να καθίσταται δυνατή η διαχείριση κρίσεων σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο η κρίση έχει 4 φάσεις: 1) την πρόληψη, 2) την προετοιμασία, 3) την ανταπόκριση και 4) την ανάκαμψη. Λόγω του ότι η ετοιμότητα και η εξειδίκευση κρίνονται απαραίτητες για την αποτελεσματική διαχείριση μιας κρίσης, το μοντέλο αυτό εξασφαλίζει ειδική κατάρτιση στους εκπαιδευτικούς και τους ψυχολόγους, έτσι ώστε να δημιουργούν ομάδες διαχείρισης κρίσεων και να είναι άρτια εκπαιδευμένοι στην αντιμετώπιση μιας κρίσης εντός σχολικού πλαισίου.
- ❖ Το Μοντέλο Παρέμβασης στην Κρίση μέσα στην Τάξη (Group Crisis Intervention) (GCI), (Brock, 2002. Brock, Sandoval,& Lewis, 2005), ένα μοντέλο που έχει αναπτυχθεί και στην Ελλάδα από την επιστημονική ομάδα του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (Χατζηχρήστου, 2008).
- ❖ Πολυεπίπεδο Μοντέλο Παρέμβασης (Multi- modal model of intervention- BASIC Ph) το οποίο δημιουργήθηκε από τους Lahad (1993) και Ayalon & Lahad (2000). Το μοντέλο αυτό στηρίζεται σε ένα ειδικό πρωτόκολλο, σύμφωνα με το οποίο οι σύμβουλοι ψυχικής υγείας θα είναι αρωγοί και πρωτοστάτες στην αντιμετώπιση των θυμάτων μιας κρίσης. Το μοντέλο αυτό δίνει βαρύτητα στη « γλώσσα» που χρησιμοποιεί κάθε άτομο για να περιγράψει το πώς βίωσε την κρίση. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία παρατίθενται «έξι ψυχολογικά πρωτόκολλα» που είναι στη διάθεση των ειδικών έτσι ώστε να αποκωδικοποιήσουν τις στρατηγικές αντιμετώπισης της κρίσης του κάθε ατόμου και να προσαρμόσουν την παρέμβαση στα μέτρα του. Το μοντέλο αυτό εστιάζει στη ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ όσον αφορά εκπαιδευτικούς, σπουδαστές, τις οικογένειες αυτών, εκπαιδευτικά συστήματα και πολιτισμικά πλαίσια που πρέπει να τα συμπεριλάβει κανείς, έτσι ώστε να καταφέρει την καλύτερη αντιμετώπιση στη διαχείριση μιας κρίσης.

- ❖ *Το Διεθνές Δίκτυο για την Αντιμετώπιση Κρίσεων (International Crisis Response Network) (ICRN) του Διεθνούς Συλλόγου Σχολικής Ψυχολογίας. Το δίκτυο αυτό διοργανώνει συνέδρια και σεμινάρια και προωθεί την καλή συνεργασία μεταξύ των σχολικών ψυχολόγων από διάφορες χώρες παίρνοντας υπόψη τις πολιτισμικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε χώρας. (Jimerson et al., 2001, 2002).*

Παρατηρώντας κανείς τα Μοντέλα διαχείρισης κρίσεων που παρουσιάστηκαν καθώς και άλλα ακόμα που μπορεί να συναντήσει στη διεθνή βιβλιογραφία, θα διαπιστώσει ότι έχουν κατά κύριο λόγο ομοιότητες πέρα από τις διαφορές τους. Πολλά δίνουν βαρύτητα στην πρόληψη και άλλα στην παρέμβαση. Πολλά εστιάζουν στην επιμόρφωση των ειδικών και άλλα στην πολυποίκιλη παρέμβαση κατά την κρίση. Ένα μόνο είναι βέβαιο, το σχολείο, οι μαθητές και εκπαιδευτικοί του χρειάζονται ένα συνθετικό μοντέλο διαχείρισης κρίσεων, με άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό και ομάδες διαχείρισης κρίσεων, που θα στηρίζουν τους μαθητές, θα προλαμβάνουν και θα διαχειρίζονται όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται μία κρίση.

2.5. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μετά από μελέτη βιβλιογραφίας και βάσει του Σαϊτή (2008β) τα σχολεία της Ελλάδας και οι εκπαιδευτικοί είναι ανέτοιμοι και ανοργάνωτοι στο να διαχειριστούν μια πιθανή κρίση. Ο σεισμός της Αττικής, το Σεπτέμβριο του 1999, έφερε το ελληνικό κράτος προ των ευθυνών του ώστε να δημιουργηθούν διαδικασίες παρέμβασης. Η παρέμβαση όμως αυτή ήταν μικρή, όχι μόνο γιατί συνέβη αφού έγινε ο σεισμός αλλά κι επειδή ακόμη και τώρα δεν έχουν δημιουργηθεί σχέδια παρέμβασης για πιθανές κρίσεις, όπως πυρκαγιές, πλημμύρες κλπ. Η έλλειψη αυτή φάνηκε και φέτος στις πλημμύρες, όπου μαθητές σε σχολεία (τάξεις container) προσπαθούσαν να σωθούν περπατώντας πάνω σε θρανία και με την αμέριστη βοήθεια των καθηγητών τους. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει κανενός είδους επιστημονικής κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές των σχολείων, έτσι ώστε να διαθέτουν ικανότητες και δεξιότητες για να ανταποκρίνονται σε ώρες κρίσης.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το Σφακιανάκη (1998) τα ελληνικά σχολεία δεν έχουν κανένα εντεταλμένο για να ηγείται στη διαχείριση μίας κρίσης. Δεν υπάρχει καμία διαδικασία επιλογής ατόμων, τα οποία να ανταποκριθούν «σωστά» σε περίπτωση μιας κρίσης, ούτε υπάρχουν διαδικασίες εκπαίδευσης έστω των διευθυντών των σχολείων.

Δυστυχώς, βάσει του Σαϊτή (1998β) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν υπάρχει κανένα νομοθετικό πλαίσιο που να ορίζει τη σύσταση ομάδων διαχείρισης κρίσης σε ένα σχολείο, δεν υπάρχουν σχέδια κρίσεων (π.χ. για πλημμύρα ή για πυρκαγιά), δεν υπάρχει κανενός είδους

εκπαίδευση, που θα βοηθούσε τους δασκάλους να είναι έτοιμοι, να προλαμβάνουν ή να αντιμετωπίζουν έγκαιρα και αποτελεσματικά μία κρίση.

Στην Ελλάδα θα τα σχέδια πρόληψης για αντιμετώπιση κρίσεων στο ελληνικό σχολείο είναι το Γενικό Σχέδιο « Ξενοκράτης» « Προστατευτείτε από τους Σεισμούς» όπως συντάχθηκε από τη Γ.Γ.Π.Π. με την Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β'/10-4-2003), καθώς και το « Σχέδιο Μνημονίου Ενεργειών για τη Διαχείριση του Σεισμικού Κινδύνου σε Σχολική Μονάδα» του Ο.Α.Σ.Π. (Ο.Α.Σ.Π. 2015) . Επίσης να αναφέρουμε ότι δεν υφίσταται νομοθεσία που να επιτρέπει στους διευθυντές να αναπτύσσουν σχέδια έκτακτης ανάγκης για τους εξής λόγους: πρώτον δεν άπτεται των καθηκόντων τους και δεύτερον δεν έχουν καμία γνώση και καμία κατάρτιση στο να διενεργήσουν ανάλογα.

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι είναι μεγάλες οι ελλείψεις στη χώρα μας αναφορικά με την πρόληψη, την παρέμβαση και την αποτελεσματική διαχείριση μιας κρίσης. Εναπόκεινται στην άμεση ικανότητα του διευθυντή και των εκπαιδευτικών, οι οποίοι με ανύπαρκτες γνώσεις και δεξιότητες προσπαθούν να διαχειριστούν την εκάστοτε κρίση, στηριζόμενοι στο «φιλότιμο» και στην αγάπη τους για το σχολείο και την ασφάλεια των μαθητών.

2.6. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στις Η.Π.Α. γίνονται ήδη από το 1999 επίσημες προσπάθειες με νομοθετικά πλαίσια σε επίπεδο Πολιτειακών Κυβερνήσεων. Στην Αλάσκα και στη Βιρτζίνια με σχετική νομοθεσία, όλα τα δημόσια σχολεία από το 1999, είναι υποχρεωμένα να εκπονούν γραπτώς Σχέδια Διαχείρισης Κρίσεων. Στην Αλάσκα, ο Νόμος SB 125 υποχρεώνει όλες τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης να έχουν δημιουργήσει Σχέδια Διαχείρισης Κρίσης για κάθε σχολείο, να υπάρχει σε κάθε σχολείο σταθερή Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων και τέλος κάθε χρόνο να αναθεωρεί τα Σχέδια Διαχείρισης κρίσεων και να εκπαιδεύει τις Ομάδες Διαχείρισης Κρίσεων. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005)

Στην Καλιφόρνια « ο Νόμος περί της Σχολικής Βίας και Διαχείρισης» του 1999 συμφωνεί στο να χρηματοδοτηθεί μια «Επιτροπή Πρόληψης και Διαχείρισης της Σχολικής Βίας». Στο Ιλλινόις οι «Πρωτοβουλίες για Ασφαλή Μάθηση» επιδοτούνται από το γραφείο του γενικού Εισαγγελέα και ενέχουν σχέδια δράσεων για Διαχείριση Κρίσεων στα σχολεία. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005)

Στο Μεξικό από το 1996, λόγω των πολλών φυσικών καταστροφών που πλήττουν τη χώρα (σεισμοί, πλημμύρες, τυφώνες), έχουν συσταθεί σε κάθε πολιτεία επιτροπές διαχείρισης κρίσεων (Λυρατζής, 2009). Η επιτροπή αυτή έχει αναλάβει τη δημιουργία των σχολικών κτιρίων καθώς και τον εξοπλισμό τους, λειτουργώντας ως μεσάζοντας της ομοσπονδίας και του κράτους του Μεξικού. Στην ίδια χώρα λόγω των φυσικών καταστροφών από τις οποίες μαστίζεται,

λειτουργεί το « εθνικό κέντρο αποτροπής των καταστροφών όπως και «η επιτροπή προστασίας του πολίτη» (Σαβελλίδης, 2001).

Στην Αυστραλία έχουν ενταχθεί στα σχολεία «ηλεκτρονικά προγράμματα» όπως το «Mind Matters», τα οποία ενισχύουν τη συναισθηματική νοημοσύνη των μαθητών και τους ευαισθητοποιούν όσον αφορά την Πρόληψη και τη Διαχείριση Κρίσεων (Χηνάς, 2010).

Στη Σουηδία στο σχολείο «Kalby Gard» ήδη από το 1994 έχει θεσπιστεί πρωτόκολλο σύμφωνα με το οποίο, κάθε ατύχημα μαθητή καταγράφεται και αφού συγκροτηθούν συμβούλια και ειδικές ομάδες, πραγματοποιείται μια μορφή ανατροφοδότησης, έτσι ώστε να λαμβάνονται κάθε φορά τα σωστά μέτρα.(Χατζηχρήστου, 2011). Ενώ στη Φινλανδία από το 2000 η Αγωγή υγείας είναι υποχρεωτικό μάθημα στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο (European agency for safety and health at work).

2.7. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ετοιμότητα σε μία κρίση στα πλαίσια του σχολείου και η σωστή διαχείρισή της κρίνεται πλέον αναγκαία σύμφωνα με τις νέες συνθήκες και τις αυξανόμενες ανάγκες της εκπαίδευσης. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου τα παιδιά είναι μικρά και έχουν άμεση ανάγκη των εκπαιδευτικών, νηπιαγωγών και δασκάλων, η ετοιμότητα στην κρίση και η άμεση παρέμβαση κρίνεται απόλυτα αναγκαία. Η ανάπτυξη και η δημιουργία Σχεδίων κρίσης έχει εμφανιστεί λίαν προσφάτως (Klingman, 1998). Το άγχος που δημιουργεί μία κρίση καθιστά πολλές φορές δύσκολη τη γρήγορη αντιμετώπισή της από τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (Murray, 2000). Καθώς μία κρίση μπορεί να παραλύσει όλη τη λειτουργία ενός σχολείου.

Καθεμία σχολική μονάδα είναι ο πρώτος πυλώνας διαχείρισης μιας κρίσης. Ο διευθυντής και οι εκπαιδευτικοί του σχολείου είναι οι πρώτοι και κύριοι υπεύθυνοι στο να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν μια κρίση, καθώς και οι μόνοι καλοί γνώστες του τι συμβαίνει μέσα στο σχολείο. Γνωρίζουν καλά τους μαθητές και το οικογενειακό περιβάλλον του καθένα, συνεπώς μπορούν πιο αποτελεσματικά να παρέμβουν και να διαχειριστούν μια κρίση. Ο Klingman (1998) δηλώνει πώς: « για τη διεξαγωγή της πρόληψης σε μια καταστροφή θα πρέπει να προτιμάται η παρέμβαση εντός του φυσικού περιβάλλοντος (δηλαδή του σχολείου, της τάξης) από εκείνους που είναι πιο στενά ταυτισμένοι και περισσότερο εξοικειωμένοι με το περιβάλλον αυτό (δηλαδή το προσωπικό του σχολείου), περισσότερο διαμέσου παιδαγωγικών και κοινωνικών μέσων, παρά διαμέσου άμεσης κλινικής παρέμβασης» (Brock, Sandoval, Lewis, 2005).

Αυτοί όλοι οι λόγοι μας οδηγούν σύμφωνα με τους Kline et al (1995), στο Ιεραρχικό Μοντέλο Διαχείρισης Κρίσεων. Με βάση αυτό το μοντέλο δημιουργούνται τρεις τύποι ομάδων διαχείρισης κρίσης. Η ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο Σχολείου, η ομάδα διαχείρισης

κρίσεων σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και η ομάδα διαχείρισης κρίσεων και επίπεδο Περιφέρειας. Εξυπακούεται ότι η ομάδα διαχείρισης κρίσεων ενός σχολείου υποστηρίζεται άμεσα και με κάθε τρόπο από τους άλλους δύο τύπους ομάδας.

2.8. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

α) Ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο σχολείου: Η συγκρότηση της ομάδας κρίσεων σε επίπεδο σχολείου κρίνεται αναγκαία για κάθε σχολική μονάδα. Υπεύθυνη για τη συγκρότηση της ομάδας κρίσεων του σχολείου θεωρείται η οικεία Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Σε περίπτωση που η Διεύθυνση εκπαίδευσης αδυνατεί να στείλει άτομα εξειδικευμένα, τα οποία θα βοηθήσουν στη συγκρότηση ομάδας διαχείρισης κρίσεων μέσα στο σχολείο, προτείνεται να παρασχεθεί ένα εργαστήριο (workshop) « εκπαίδευσης εκπαιδευτών». (Brock, Sandoval, Lewis, 2005). Με βάση αυτή την κατεύθυνση, δίνεται η δυνατότητα σε ένα ή δύο άτομα από κάθε σχολείο (π.χ. ο διευθυντής και ο ψυχολόγος του σχολείου) να παρακολουθήσουν το εργαστήριο που θα οργανώσει η Διεύθυνση Εκπαίδευσης και κατ' επέκταση να γίνουν εκπαιδευτές για τους συναδέλφους τους και να συγκροτήσουν την Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων του σχολείου.

Παρακάτω παρατίθεται ένας Πίνακας σύμφωνα με τους Brock, Sandoval, Lewis (2005), ο οποίος δίνει ενδεικτικά ένα παράδειγμα εργαστηρίου εκπαιδευτών.

Πίνακας 2.2: Διάγραμμα εργαστηρίου εκπαιδευτών

1. Ανασκόπηση της πολιτικής της σχολικής επιτροπής
2. Θεωρία της κρίσης <ul style="list-style-type: none">
✓ Τι είναι κρίση;
✓ Τι είναι η κατάσταση κρίσης
✓ Αρχές της παρέμβασης στην κρίση
3. Η συγκρότηση σχολικών ομάδων διαχείρισης κρίσης <ul style="list-style-type: none">
✓ Προτάσεις εφαρμογής
✓ Συμπλήρωση της λίστας ετοιμότητας στην κρίση
4. Τα μέλη μιας ομάδας διαχείρισης κρίσεων: ρόλοι και αρμοδιότητες <ul style="list-style-type: none">
✓ Ο συντονιστής διαχείρισης της κρίσης
✓ Ο συντονιστής παρέμβασης στην κρίση
✓ Ο σύνδεσμος με τις υπηρεσίες ασφαλείας
✓ Ο σύνδεσμος με τα Μ.Μ.Ε.
✓ Ο σύνδεσμος με τις ιατρικές υπηρεσίες
✓ Ποιοι θα παρέμβουν στην κρίση
5. Το μοντέλο ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης <ul style="list-style-type: none">
✓ Πώς να προετοιμάσετε το σχολείο σας να εκπονήσει ένα σχέδιο διαχείρισης κρίσεων
6. Η ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε δράση <ul style="list-style-type: none">
✓ Χρήση της λίστας των διαδικασιών που πρέπει να ακολουθηθούν
7. Παιχνίδια ρόλων <ul style="list-style-type: none">
✓ Ανασκόπηση και αντίδραση σε σενάρια κρίσης

Αφού γίνει το εργαστήριο των εκπαιδευτών, τα μέλη του κάθε σχολείου που συμμετέχουν οργανώνουν και συγκροτούν την ομάδα διαχείρισης κρίσεων του σχολείου. Ο διοικητικός προϊστάμενος και ο ψυχολόγος του σχολείου συζητούν και δημιουργούν την πολιτική της διαχείρισης κρίσεων. Στη συνέχεια παρέχουν ένα σεμινάριο κάποιων ωρών σε όλα τα μέλη του σχολείου και συγκροτούν μια επιτροπή με τους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι θα αποτελούν την ομάδα διαχείρισης κρίσεων. Η ομάδα συνεδριάζει και με βάση τις ανάγκες του κάθε σχολείου, επιχειρεί να αναπτύξει σχέδια πρόληψης και άμεσης παρέμβασης σε πιθανές κρίσεις. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005)

β) Ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης: Η ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης οφείλει να είναι πάντα και άμεσα διαθέσιμη σε

κάθε σχολική μονάδα που θα τη χρειαστεί. Τα μέλη αυτής της ομάδας πρέπει να είναι άρτια εκπαιδευμένα και να μπορούν παράλληλα να εκπαιδεύουν και να στηρίζουν τις ομάδες διαχείρισης κρίσεων των σχολικών μονάδων. Η επιμόρφωση που θα παρέχουν πρέπει να είναι διαρκής και σε σταθερή βάση και τα μέλη της Διεύθυνσης να παραμένουν σταθερά στις θέσεις τους και άμεσα διαθέσιμα. Η ομάδα διαχείρισης κρίσεων της κάθε Διεύθυνσης εκπαίδευσης οφείλει να είναι σε διαρκή επικοινωνία με την εκάστοτε Περιφέρεια.

γ) Ομάδα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο Περιφέρειας: Η επικοινωνία και συνεργασία της ομάδας διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο περιφέρειας με τον τοπικό φορέα Ψυχικής Υγείας και με το προσωπικό Υπηρεσιών Εκτάκτου Ανάγκης κρίνεται αναγκαία. (Brock, 1998). Καθώς επίσης και η συνεργασία τους με άλλες περιφέρειες. Το γεγονός μιας κρίσης, η οποία δε μπορεί να αντιμετωπιστεί σε τοπικό επίπεδο, καθιστά επιβεβλημένη την « αμοιβαία βοήθεια» μεταξύ των περιφερειών. Το προσωπικό των ομάδων διαχείρισης κρίσεων της Περιφέρειας πρέπει να είναι εκπαιδευμένο και άμεσα διαθέσιμο να παρέχει τη στήριξη, την τεχνογνωσία του και κάθε είδους αρωγή στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης των ορίων του αλλά και σε κάθε περιφέρεια που θα χρειαστεί βοήθεια. Σε περίπτωση «μαζικών καταστροφών» η Περιφέρεια έχει καλύτερο έλεγχο και μπορεί να προσφέρει στήριξη με αποτέλεσμα την καλύτερη μιας «μεγάλης» κρίσης. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005).

2.9. α) ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Οι αρμοδιότητες της ομάδας διαχείρισης κρίσεων στηρίζονται στο τριμερές εννοιολογικό μοντέλο του Caplan (1964), σύμφωνα με το οποίο η πρόληψη χωρίζεται σε τρία μέρη: το πρωτογενές, το δευτερογενές και το τριτογενές. Η πρωτογενής πρόληψη αφορά στις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα πριν να συμβεί το γεγονός της κρίσης. Οι δραστηριότητες αυτές αρχικά στοχεύουν στο να αποφευχθεί μία κρίση και εν συνεχεία στο να αντιμετωπιστεί μια κρίση με τις λιγότερες πιθανές συνέπειες. Οι δραστηριότητες δευτερογενούς πρόληψης αφορούν στην άμεση παρέμβαση με το που θα συντελεστεί μια κρίση και στόχος τους είναι οι ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών αυτής. Τέλος οι δραστηριότητες της τριτογενούς πρόληψης αποσκοπούν στην μακροπρόθεσμη παρέμβαση μιας κρίσης. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο η συγκρότηση μιας ομάδας διαχείρισης κρίσεων αφορά στο σχολείο, στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης και στην εκάστοτε Περιφέρεια. Σε κάθε ομάδα διαχείρισης κρίσεων υπάρχουν διακριτοί ρόλοι στα μέλη της, τα οποία σύμφωνα με το ρόλο που έχουν αναλάβει, έχουν και τις αντίστοιχες αρμοδιότητες. Οι ρόλοι των μελών μιας ομάδας διαχείρισης κρίσης αναφέρονται παρακάτω σύμφωνα με τους Brock, Sandoval, Lewis, (2005) :

❖ Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ο συντονιστής της διαχείρισης της κρίσης θα ήταν δέον να είναι ο διευθυντής/ προϊστάμενος του σχολείου. Είναι το πρόσωπο που έχει άμεση επικοινωνία και

γνωρίζει τα άτομα στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Είναι ο καθ ύλην αρμόδιος να οργανώσει μαζί με το σύλλογο τα σχέδια δράσης και να εκπονήσει τα σχέδια παρέμβασης στην κρίση. Επιπλέον χρέος του είναι να αξιολογεί την πορεία της παρέμβασης και τη διαχείριση της εκάστοτε κρίσης και να επαναπροσαρμόζει τα σχέδια δράσης κάθε χρόνο, σε συνεργασία με τα μέλη της ομάδας διαχείρισης κρίσεων. Σύμφωνα με τους Kline et al (1995) πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ένας αναπληρωτής του συντονιστή διαχείρισης, σε περίπτωση απουσίας του πρώτου. Ο αναπληρωτής πρέπει να είναι « εξοικειωμένος με το ρόλο του ως πρωταρχικού συντονιστή ή συνδέσμου».

❖ Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Το άτομο που θα αναλάβει το ρόλο αυτό θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένο και έμπειρο σε θέματα κρίσης. Είναι ένα άτομο που έχει την τεχνογνωσία να διαχειριστεί ομάδες θυμάτων, να στηρίζει συναισθηματικά τα πληττόμενα άτομα μιας κρίσης και να μπορεί να ανταπεξέλθει σε χειρισμούς αναγκαίους που αφορούν στην άμεση παρέμβαση. Καταλληλότερος για μια τέτοια θέση θα ήταν ο ψυχολόγος του σχολείου ή ο κοινωνικός λειτουργός. Άμεσα καθήκοντά του συντονιστή παρέμβασης είναι:

- Τήρηση καταλόγου με φορείς ψυχικής υγείας και συμβουλευτική, κατάρτιση και διατήρηση παραπεμπτικών εντύπων για παρέμβαση στην κρίση.
- Η εκπαίδευση και συνεχής ενημέρωση των μελών της ομάδας διαχείρισης κρίσης.
- Η διεξαγωγή « ψυχοδιαγνωστικής εκτίμησης» και η θέσπιση μιας «διαδικασίας αυτό- παραπομπής» για τα άτομα που υπάρχει πιθανότητα να είναι σε κίνδυνο μετά το πέρας της παρέμβασης.
- Την εξασφάλιση για μακροπρόθεσμη παρέμβαση στην κρίση, όπου καταστεί αναγκαίο.
- Την «διευκόλυνση» της επιστροφής των πληττόμενων μαθητών μετά το πέρας της κρίσης.
- Την τήρηση των επετείων των γεγονότων κρίσης
(Brock, Sandoval, Lewis,2005)

❖ Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΕ ΤΑ Μ.Μ.Ε.

Ο σύνδεσμος με τα Μ.Μ.Ε. είναι το άτομο που είναι υπεύθυνο σε περίπτωση κρίσης μεγάλου μεγέθους να επικοινωνήσει με τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και με τα κανάλια. Σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης καλό θα ήταν να είναι ένας αναπληρωτής προϊστάμενος, ενώ σε επίπεδο σχολείου αυτή το ρόλο πρέπει να παίζει ο διευθυντής/ προϊστάμενος. Σύμφωνα με τους Pitcher & Poland, (1992) το άτομο αυτό θα πρέπει να έχει άριστες επικοινωνιακές δεξιότητες, να χειρίζεται σωστά το

λόγο και να αισθάνεται οικεία με την εικόνα του, ώστε να μπορεί να διαχειριστεί την προσωπική έκθεση του στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

❖ **Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

Το άτομο που θα έχει επαφή με τις υπηρεσίες ασφαλείας τυπικά είναι ο διευθυντής του σχολείου. Αυτός σε περίπτωση κρίσης θα επικοινωνήσει με τις αστυνομικές αρχές και θα επιδιώξει την τήρηση της ασφάλειας με το πέρας της κρίσης.

❖ **Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**

Τα άτομα αυτά σε επίπεδο σχολείου είναι ιδανικά οι σχολικοί νοσηλευτές και σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης είναι ο προϊστάμενος Υγιεινής. Οι σχολικοί νοσηλευτές είναι υπεύθυνοι να παρέχουν τις πρώτες βοήθειες σε περιπτώσεις τραυματισμού και άμεσα να καλέσουν σε βοήθεια το Ε.Κ.Α.Β. Σε αυτή την περίπτωση ο σύνδεσμος με τις ιατρικές υπηρεσίες διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού άμεσης βοήθειας και των μελών της ομάδας διαχείρισης κρίσης.

2.9. β) ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσης σε μια σχολική μονάδα κύριο ρόλο παίζουν η ετοιμότητα και η πρόληψη. Μέσα από ασκήσεις προσομοίωσης και παιχνίδια ρόλων μπορεί η μαθητική κοινότητα να προετοιμαστεί για μία ενδεχόμενη κρίση, όπως ένας σεισμός, μια πυρκαγιά κ.α. Οι ασκήσεις αυτές καλό θα ήταν να έχουν ως «έρεισμα τα ρεαλιστικά σενάρια» τα οποία θα έχουν σχεδιαστεί με προσοχή, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος για την αναστάτωση κατά τη διάρκεια των ασκήσεων προσομοίωσης. (Γκούβας, 2005).

Η άρτια εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού και η συγκρότηση ομάδων διαχείρισης κρίσης σε κάθε σχολική μονάδα καθώς και η εκπόνηση σχεδίων κρίσης ανήκουν στις καλές πρακτικές της διαχείρισης κρίσεων. Η δημιουργία ενός εγχειριδίου διαχείρισης κρίσεων κρίνεται αναγκαία καθώς και η επικοινωνία αυτού σε κάθε εκπαιδευτικό. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί και η ανάγκη δημιουργίας «τηλεφωνικού δέντρου» το οποίο θα είναι στη διάθεση του συντονιστή διαχείρισης της εκάστοτε Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και θα μπορεί άμεσα να ειδοποιούνται μέσω αυτού όλες οι υπηρεσίες ασφαλείας, οι ιατρικές υπηρεσίες αλλά και η Περιφέρεια, έτσι ώστε άμεσα να κινητοποιούνται σε ώρα κρίσης. (Brock, Sandoval, Lewis, 2005).

Μετά από όλες αυτές τις κινήσεις και με τη λήξη του συναγερμού μιας κρίσης, θα πρέπει να αποκατασταθούν τυχόν ζημιές και να επαναλειτουργήσει η σχολική μονάδα. Η αξιολόγηση της διαχείρισης της κρίσης είναι το τελευταίο στάδιο και η ομάδα διαχείρισης οφείλει να μετρήσει

τυχόν απώλειες και να αναπροσαρμόσει τα σχέδια δράσης. Η ανθεκτικότητα στην κρίση που θα δείξει ένας σχολικός οργανισμός, αποδεικνύουν τις καλές πρακτικές που υιοθετήθηκαν και τις στρατηγικές που τέθηκαν σε ισχύ για την αντιμετώπιση και διαχείριση της κρίσης. (Καρακώστα, 2019).

2.10. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει τις Καλές Πρακτικές που είναι δέον να υιοθετούνται έτσι ώστε να προλαμβάνεται ή να αντιμετωπίζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο μία κρίση στο σχολικό χώρο. Οι νέες συνθήκες και τα σύγχρονα σχολικά περιβάλλοντα απαιτούν διευθυντές/ προϊσταμένους και εκπαιδευτικούς έτοιμους, ικανούς και εκπαιδευμένους να διαχειρίζονται σωστά οποιαδήποτε κρίση. Στο παρόν πόνημα επιχειρήθηκε να ερευνηθεί εις βάθος:

- Κατά πόσο η ηλικία των εκπαιδευτικών παίζει ρόλο στην αντιμετώπιση και διαχείριση μιας Κρίσης.
- Πόσο επηρεάζει η επαγγελματική εμπειρία των εκπαιδευτικών την ικανότητά τους στη διαχείριση μιας Κρίσης.
- Κατά πόσο παίζει ρόλο ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή διαχείριση μιας Κρίσης.
- Πόσο λειτουργεί η Πρόληψη στη διαχείριση Κρίσεων.

Με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από 121 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και με τη Μέθοδο της Ποσοτικής Ανάλυσης επιδιώξαμε να απαντήσουμε ικανοποιητικά στα άνωθεν ερευνητικά ερωτήματα.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η στατιστική ανάλυση της διατριβής περιλαμβάνει συλλογή δεδομένων με **ποσοτική** έρευνα η διεξαγωγή της οποίας έγινε μέσω διαδικτύου.

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφονται τα βασικά στοιχεία της έρευνας (τρόπος, μορφή ερωτηματολογίου κλπ.) καθώς και τεχνικά χαρακτηριστικά της στατιστικής επεξεργασίας (χρήση πακέτου, κωδικοποίηση μεταβλητών κλπ.).

Τα βασικά στοιχεία της έρευνας είναι τα εξής:

Η στατιστική έρευνα διεξήχθη μέσω διαδικτύου με την μορφή ‘Questionnaire Google Forms’ με την χρήση δομημένου ερωτηματολογίου.

Η περίοδος διενέργειας ήταν **24.1.2022 – 16.2.2022**.

Η τελική εξαγωγή των δεδομένων (raw data) έγινε από το σύστημα στις **16.2.2022**.

Το μέγεθος του **δείγματος** (ερωτώμενοι) είναι **121**.

Το ερωτηματολόγιο είναι δομημένο για να καλύπτει διάφορες παραμέτρους.

Το σύνολο των ερωτήσεων είναι δεκατέσσερις (14), ορισμένες εκ των οποίων περιλαμβάνουν και υπό-ερωτήσεις. Τα ερωτήματα 1-11 είναι ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις), ενώ τα ερωτήματα 12-14 είναι ‘ανοικτού τύπου’ (όπου ο ερωτώμενος/η έχει την δυνατότητα απάντησης με μη-προκαθορισμένο κείμενο).

Οι (κλειστού τύπου) ερωτήσεις αναφέρονται σε βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Οι υπόλοιπες ερωτήσεις ‘κλειστού τύπου’ περιγράφουν τις προτιμήσεις στις ‘καλές πρακτικές για την διαχείριση κρίσεων’. Οι ερωτήσεις 9 και 10 περιλαμβάνουν υπό-περιπτώσεις. Συγκεκριμένα:

- η ερώτηση 9 έχει 5 υπό-ερωτήματα

- η ερώτηση 10 έχει 7 υπό-ερωτήματα

Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις 9 & 10 απαντώνται με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’).

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή των ποσοτικών δεδομένων είναι το ακόλουθο:

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ

1. Φύλο

α) Άνδρας   β) Γυναίκα

2. Ηλικία

Έως 29

30-45

46-55

56 και Άνω

3. Έτη Προϋπηρεσίας

0-9

10-19

20-29

30 και Άνω

4. Επίπεδο Σπουδών

Απόφοιτος ΑΕΙ

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών

Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών

5. Ειδικότητα (Π.Ε.)

ΠΕ 60

ΠΕ 70

ΠΕ 60 ΕΑΕ

ΠΕ 70 ΕΑΕ

Άλλη Ειδικότητα

6. Σχέση Εργασίας

Στέλεχος Εκπαίδευσης

Μόνιμος

Αναπληρωτής

7. Στο σχολικό χώρο έχετε έρθει αντιμέτωποι με:

- φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ)
- τραυματισμό
- απειλητική για τη ζωή ασθένεια
- βίαιο/ απροσδόκητο θάνατο

8. Πόσο συχνά έρχεστε αντιμέτωποι με ατύχημα στο σχολικό χώρο;

Σπάνια

Αρκετά συχνά

Πολύ συχνά

9. Σύμφωνα με την προσωπική σας άποψη, να κυκλώσετε τον αριθμό που ανταποκρίνεται περισσότερο στις παρακάτω δηλώσεις.

Το **1** σημαίνει «καθόλου»

Το **2** σημαίνει «λίγο»

Το **3** σημαίνει «αρκετά»

Το **4** σημαίνει «πολύ»

Το **5** σημαίνει «πάρα πολύ»

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1) Πόσο θεωρείτε ότι παίζει ρόλο η ηλικία ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων;	1	2	3	4	5
2) Κατά πόσο παίζει ρόλο η επαγγελματική εμπειρία τη Διαχείριση	1	2	3	4	5

Κρίσεων					
3) Πόσο μπορεί να βοηθήσει ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης;	1	2	3	4	5
4) Πόσο σημαντική είναι η συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση Κρίσεων;	1	2	3	4	5
5) Πόσο σημαντική είναι η συνεργασία και Υποστήριξη Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων;	1	2	3	4	5

10. Σύμφωνα με την προσωπική σας άποψη, να κυκλώσετε τον αριθμό που ανταποκρίνεται περισσότερο στις παρακάτω δηλώσεις.

Το **1** σημαίνει «καθόλου»

Το **2** σημαίνει «λίγο»

Το **3** σημαίνει «αρκετά»

Το **4** σημαίνει «πολύ»

Το **5** σημαίνει «πάρα πολύ»

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1) Πόσο Απαραίτητη κρίνετε τη δυνατότητα Παρακολούθησης Σεμιναρίων και Επιστημονικών Ημερίδων με σκοπό την εκπαίδευσή σας στην Αντιμετώπιση Κρίσεων;	1	2	3	4	5
2) Πόσο έτοιμος/-η πιστεύετε ότι είστε να αντιμετωπίσετε και να διαχειριστείτε μία κρίση;	1	2	3	4	5
3) Είστε ευχαριστημένος/-η από την αντίδρασή σας σε Αντιμετώπιση Κρίσης;	1	2	3	4	5
4) Υπάρχει στο σχολείο σας Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης;	1	2	3	4	5
5) Υπάρχει στο σχολείο σας Σχέδιο Ετοιμότητας για τη Διαχείριση Κρίσης;	1	2	3	4	5
6) Υπάρχει στο σχολείο σας <u>ΕΠΑΡΚΗΣ</u> <u>ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ</u> για τη	1	2	3	4	5

Διαχείριση μίας Κρίσης;					
7) Έχετε λάβει μέρος στο σχολείο σας σε ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ;	1	2	3	4	5

11. Έχετε λάβει Εκπαίδευση «ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ» ;

Όχι

Ναι

12. Πώς μπορεί να σας βοηθήσει η *Παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού* στη Διαχείριση μίας Κρίσης; (ανοιχτή ερώτηση)

13. Πόσο σας προβληματίζει η «*επίρριψη ευθυνών*» στον Απολογισμό της Διαχείρισης μιας Κρίσης; (ανοιχτή ερώτηση)

14. Αναφέρατε επιγραμματικά *τρόπους* που χρησιμοποιείτε για να διαχειριστείτε μία Κρίση στο σχολικό χώρο (ανοιχτή ερώτηση)

3.2. ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η βασική επεξεργασία, κωδικοποίηση και ανάλυση των δεδομένων έγινε στο πρόγραμμα Excel & SPSS. Το αρχείο με τα πρωτογενή δεδομένα (raw data) καθώς και το αρχείο επεξεργασίας-ανάλυσης (αρχείο εργασίας - working file) είναι διαθέσιμα εάν ζητηθούν.

Η συλλογή στοιχείων της έρευνας αποτελείται από **κατηγορικά - ποιοτικά δεδομένα** (qualitative data). Ως εκ τούτου χρειάζεται **κωδικοποίηση** των πρωτογενών δεδομένων ώστε να είναι σε κατάλληλη μορφή για την στατιστική επεξεργασία. Συνοπτικά οι διαδικασίες που έγιναν είναι οι εξής:

Κλειστές Ερωτήσεις

Ερώτηση 1 (φύλο): 'Ανδρας': 1, 'Γυναίκα': 2

Ερώτηση 2 (ηλικία): 'Έως 29':1, '30-45':2, '46-55':3, '56 και άνω':4

Ερώτηση 3 (έτη προϋπηρεσίας): '0-9':1, '10-19':2, '20-29':3, '30 και άνω':4

Ερώτηση 4 (επίπεδο σπουδών): 'Απόφοιτος ΑΕΙ':1, 'Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών':2, 'Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών':3

Ερώτηση 5 [Ειδικότητα (Π.Ε.)]: 'ΠΕ 60':1, 'ΠΕ 70':2, 'ΠΕ 60 ΕΑΕ':3, 'ΠΕ 70 ΕΑΕ':4, 'Άλλη Ειδικότητα':5

Ερώτηση 6 (Σχέση Εργασίας): 'Στέλεχος Εκπαίδευσης':1, 'Μόνιμος':2, 'Αναπληρωτής':3

Ερώτηση 7 (κίνδυνοι): 'φυσικές καταστροφές':1, 'τραυματισμό':2, 'απειλητική για τη ζωή ασθένεια':3, 'βίαιο/ απροσδόκητο θάνατο':4

Ερώτηση 8 (ατύχημα): 'Σπάνια':1, 'Άρκετά συχνά':2, 'Πολύ συχνά':3

Ερώτηση 9 (5 'υπό-ερωτήματα'): 'καθόλου':1, 'λίγο':2, 'αρκετά':3, 'πολύ':4, 'πάρα πολύ':5

Ερώτηση 10 (7 'υπό-ερωτήματα'): 'καθόλου':1, 'λίγο':2, 'αρκετά':3, 'πολύ':4, 'πάρα πολύ':5

Ερώτηση 11 (πρώτες βοήθειες): 'Όχι':1, 'Ναι':2

Ανοιχτές Ερωτήσεις

Η διαδικασία κωδικοποίησης των ανοιχτών ερωτήσεων βασίζεται σε αλγόριθμο ομαδοποίησης παρεμφερών απαντήσεων. Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις 12 & 13 ομαδοποιήθηκαν με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από 'καθόλου' μέχρι 'πάρα πολύ') και με 1 επίπεδο για τις απαντήσεις που δεν εμπίπταν στην προαναφερθείσα διαβάθμιση. Η ερώτηση 14 ομαδοποιήθηκε σε 5 κατηγορίες.

Ερώτηση 12 (παρουσία ψυχολόγου/ κοινωνικού λειτουργού): 'καθόλου':1, 'λίγο':2, 'αρκετά':3, 'πολύ':4, 'πάρα πολύ':5, 'λοιπά':6

Ερώτηση 13 (επίρριψη ευθυνών): 'καθόλου':1, 'λίγο':2, 'αρκετά':3, 'πολύ':4, 'πάρα πολύ':5, 'λοιπά':6

Ερώτηση 14 (διαχείριση Κρίσεων): 'ψυχραιμία/ ηρεμία':1, 'πρόληψη (ασκήσεις, ενημέρωση, εκπαίδευση)':2, 'συζήτησή/ συνεργασία':3, 'τήρηση πρωτοκόλλου/ Εσωτερικός Οργανισμός':4, 'λοιπά':5

Από τεχνική σκοπιά τα κατηγορικά δεδομένα της έρευνας δύναται να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες:

Ποιοτικά δεδομένα σε ονομαστική κλίμακα (nominal scale): Ερώτηση 1, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13 & 14.

Ποιοτικά δεδομένα σε διατεταγμένη κλίμακα ή κλίμακα διάταξης (ordinal scale): Ερώτηση 2, 3, 8, 9, & 10.

Η τεχνική διαδικασία **κωδικοποίησης** των κατηγορικών δεδομένων γίνεται **αυτόματα** στο αρχείο εργασίας [για εξάλειψη λάθους καταχώρησης δεδομένων (data entry)].

4. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων της έρευνας περιγράφονται από τις Ερωτήσεις **1** έως **6**. Τα ερωτήματα είναι ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις).

Η στατιστική απεικόνιση των απαντήσεων περιλαμβάνει

- (1) Πίνακα συχνότητας (frequency) & σχετικής συχνότητας (relative frequency)
- (2) Κυκλικό διάγραμμα (pie chart)

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Κεφάλαιο 3, το πλήθος συμμετεχόντων στην έρευνα είναι 121.

Ερώτηση 1

Η πρώτη ερώτηση της έρευνας αφορά στο **φύλο** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες.

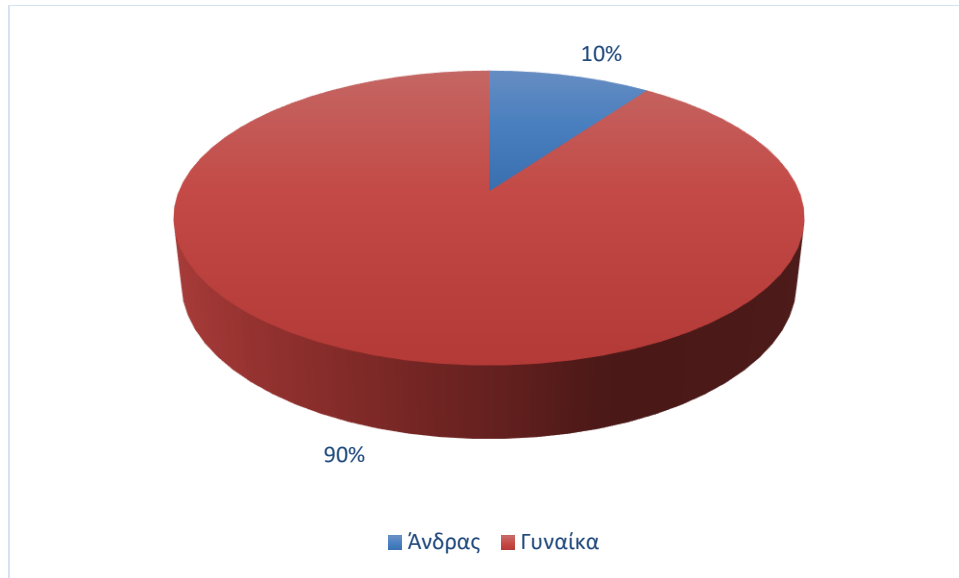
- Άνδρας
- Γυναίκα

Το 90% των ερωτώμενων είναι γυναίκες, ενώ μόνο το 10% είναι άντρες.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.1: Φύλο

Φύλο	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Άνδρας	12	10%
Γυναίκα	109	90%

Σχήμα 4.1: Φύλο - Ποσοστά

Ερώτηση 2

Η δεύτερη ερώτηση της έρευνας αφορά στην **ηλικία** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες.

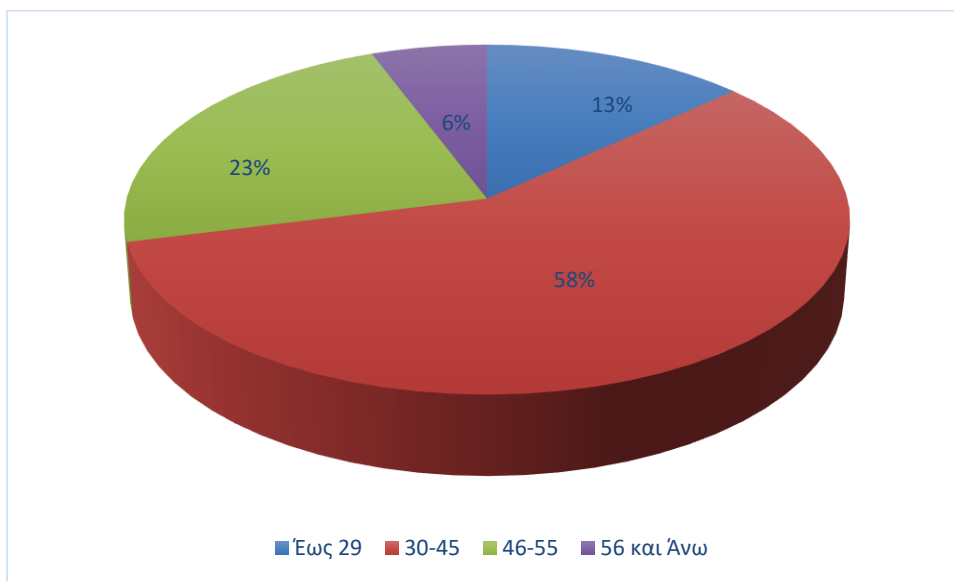
- Έως 29
- 30-45
- 46-55
- 56 και Άνω

Το 13% είναι μέχρι 29 ετών, ενώ από 30 έως 45 ετών είναι η πλειοψηφία (58%). Το 23% είναι από 46 έως 55 ετών. Τέλος στη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα ανήκει το 6%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.2: Ηλικία

Ηλικία	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Έως 29	16	13%
30-45	70	58%
46-55	28	23%
56 και Άνω	7	6%

Σχήμα 4.2: Ηλικία - Ποσοστά

Ερώτηση 3

Η τρίτη ερώτηση της έρευνας αφορά στα **έτη προϋπηρεσίας** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες.

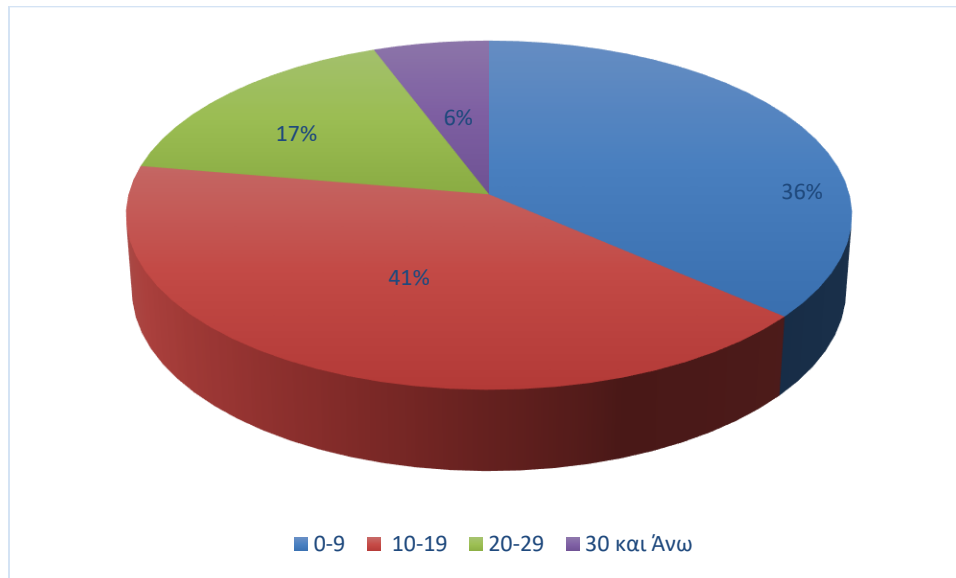
- 0-9
- 10-19
- 20-29
- 30 και Άνω

Το 36% έχει προϋπηρεσία μέχρι 9 έτη, ενώ η πλειοψηφία (41%) έχει προϋπηρεσία από 10 έως 19 έτη. Το 17% έχει απασχοληθεί από 20 έως 29 έτη. Τέλος πάνω από 30 χρόνια προϋπηρεσίας έχει το 6%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.3: Έτη Προϋπηρεσίας

Έτη προϋπηρεσίας	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0-9	44	36%
10-19	50	41%
20-29	20	17%
30 και Άνω	7	6%

Σχήμα 4.3: Έτη προϋπηρεσίας – Ποσοστά

Ερώτηση 4

Η τέταρτη ερώτηση της έρευνας αφορά στο **επίπεδο σπουδών** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες.

- Απόφοιτος ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών
- Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών

Το 45% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ, ενώ η πλειοψηφία (50%) είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Τέλος οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών αποτελούν το 6%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.4: Επίπεδο Σπουδών

Επίπεδο Σπουδών	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Απόφοιτος ΑΕΙ	54	45%
Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών	60	50%
Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών	7	6%

Σχήμα 4.4: Επίπεδο σπουδών – Ποσοστά

Ερώτηση 5

Η πέμπτη ερώτηση της έρευνας αφορά στην **ειδικότητα** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες.

- ΠΕ 60
- ΠΕ 70
- ΠΕ 60 ΕΑΕ
- ΠΕ 70 ΕΑΕ
- Άλλη Ειδικότητα

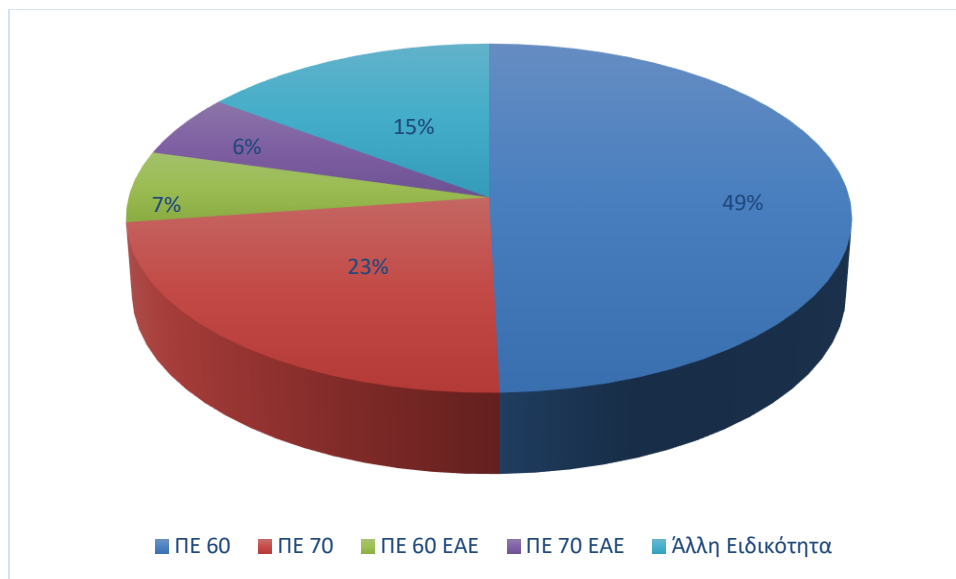
Η πλειοψηφία (50%) είναι ειδικότητα ΠΕ 60, ενώ ΠΕ 70 είναι το 23%. Την ειδικότητα ΠΕ 60 ΕΑΕ έχει το 7% και την ειδικότητα ΠΕ 70 ΕΑΕ το 6%. Τέλος το 15% κατέχει κάποια άλλη ειδικότητα.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.5: Ειδικότητα (Π.Ε.)

Ειδικότητα (Π.Ε.)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
ΠΕ 60	60	50%
ΠΕ 70	28	23%

ΠΕ 60 ΕΑΕ	8	7%
ΠΕ 70 ΕΑΕ	7	6%
Άλλη Ειδικότητα	18	15%

Σχήμα 4.5: Ειδικότητα (Π.Ε.) – Ποσοστά

Ερώτηση 6

Η έκτη ερώτηση της έρευνας αφορά στη **σχέση εργασίας** των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες.

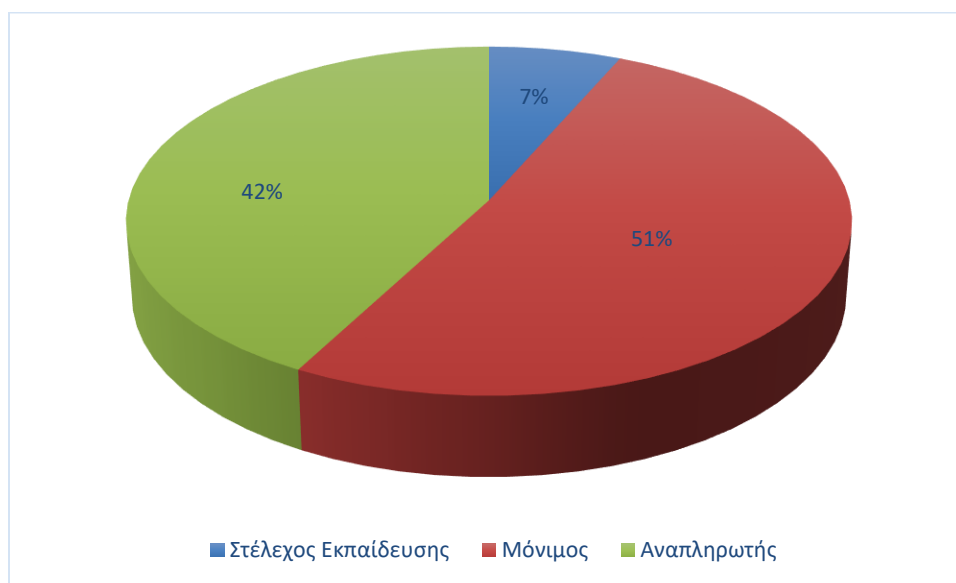
- Στέλεχος Εκπαίδευσης
- Μόνιμος
- Αναπληρωτής

Το 7% είναι στελέχη εκπαίδευσης, ενώ η πλειοψηφία (51%) είναι μόνιμοι εκπαιδευτικοί. Τέλος οι αναπληρωτές αποτελούν το 42%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.6: Σχέση Εργασίας

Σχέση Εργασίας	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Στέλεχος Εκπαίδευσης	8	7%
Μόνιμος	62	51%
Αναπληρωτής	51	42%

Σχήμα 4.6: Σχέση Εργασίας – Ποσοστά

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των δημογραφικών χαρακτηριστικών (Ερωτήσεις 1-6):

- Ερώτηση 1: Το 90% είναι γυναίκες
- Ερώτηση 2: Η πλειοψηφία (58%) είναι από 30 έως 45 ετών, ενώ η δεύτερη ηλικιακή ομάδα (46-55) είναι το 23%
- Ερώτηση 3: Η πλειοψηφία (41%) έχει προϋπηρεσία από 10 έως 19 έτη, ενώ η δεύτερη ομάδα (προϋπηρεσία μέχρι 9 έτη) είναι το 36%
- Ερώτηση 4: Η πλειοψηφία (50%) είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ η δεύτερη ομάδα (απόφοιτοι ΑΕΙ) είναι το 45%
- Ερώτηση 5: Η πλειοψηφία (50%) είναι ειδικότητα ΠΕ 60, ενώ ΠΕ 70 είναι το 23%.
- Ερώτηση 6: Η πλειοψηφία (51%) είναι μόνιμοι, ενώ η δεύτερη ομάδα (αναπληρωτές) είναι το 42%

4.2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Σε πρώτο στάδιο, οι θέσεις – απόψεις των ερωτώμενων της έρευνας περιγράφονται από τις Ερωτήσεις 7 έως 11. Τα ερωτήματα είναι ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις).

Οι ερωτήσεις 9 και 10 περιλαμβάνουν υπό-περιπτώσεις. Συγκεκριμένα:

- η ερώτηση 9 έχει 5 υπό-ερωτήματα
- η ερώτηση 10 έχει 7 υπό-ερωτήματα

Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις 9 & 10 απαντώνται με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’).

Η στατιστική απεικόνιση των απαντήσεων περιλαμβάνει

- (1) Πίνακα συχνότητας (frequency) & σχετικής συχνότητας (relative frequency)
- (2) Κυκλικό διάγραμμα (pie chart) (ερωτήσεις 7, 8 & 11)
- (3) Ραβδόγραμμα (bar chart) (ερωτήσεις 9 & 10)

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Κεφάλαιο 3, το πλήθος συμμετεχόντων στην έρευνα είναι 121.

Ερώτηση 7

Η έβδομη ερώτηση της έρευνας αφορά στους **κινδύνους στον σχολικό χώρο** που έχουν αντιμετωπίσει οι συμμετέχοντες. Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες.

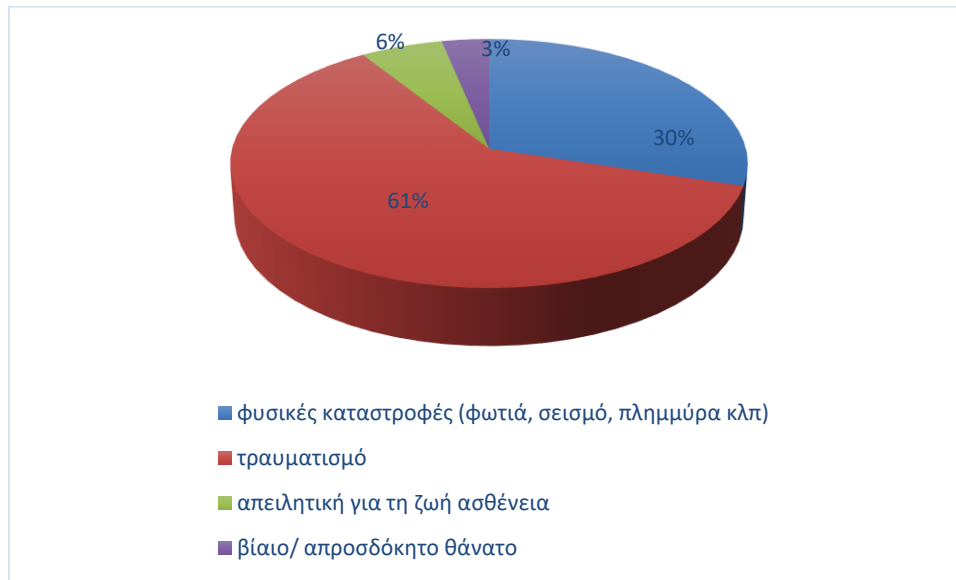
- φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ.)
- τραυματισμό
- απειλητική για τη ζωή ασθένεια
- βίαιο/ απροσδόκητο θάνατο

Η συντριπτική πλειοψηφία (61%) έχει αντιμετωπίσει ‘τραυματισμό’. Ο επόμενος συχνότερος κίνδυνος (30%) είναι ‘φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ.)’. Οι κίνδυνοι ‘απειλητική για τη ζωή ασθένεια’ και ‘βίαιος/ απροσδόκητος θάνατος’ έπονται με πολύ μικρότερα ποσοστά (6% και 3% αντίστοιχα).

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.7: Κίνδυνοι στον σχολικό χώρο

Κίνδυνοι	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ.)	36	30%
τραυματισμό	74	61%
απειλητική για τη ζωή ασθένεια	7	6%
βίαιο/ απροσδόκητο θάνατο	4	3%

Σχήμα 4.7: Κίνδυνοι στον σχολικό χώρο – Ποσοστά

Ερώτηση 8

Η όγδοη ερώτηση της έρευνας αφορά στο πόσο συχνά έρχονται αντιμέτωποι με **ατύχημα στο σχολικό χώρο** οι συμμετέχοντες.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες.

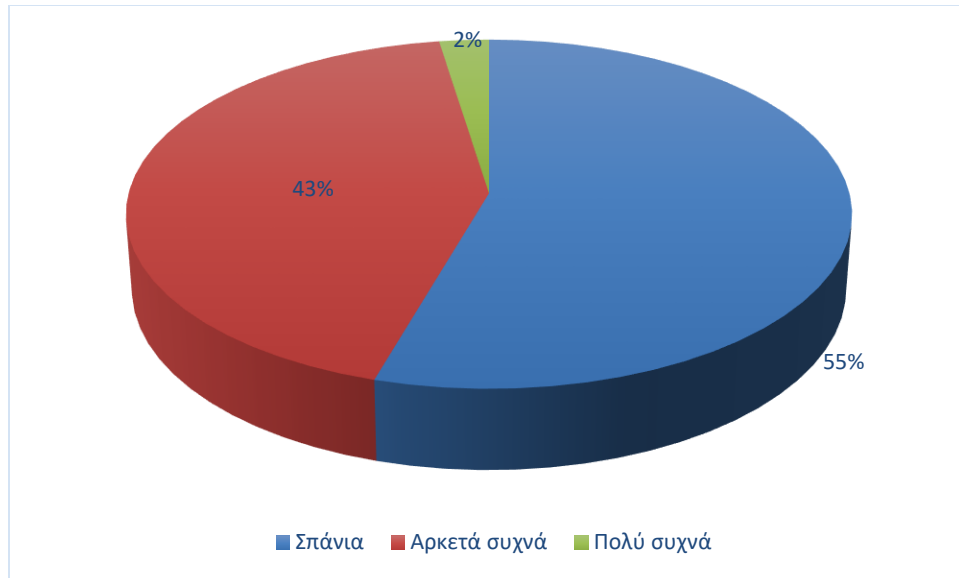
- Σπάνια
- Αρκετά συχνά
- Πολύ συχνά

Η πλειοψηφία (55%) έρχεται σπάνια αντιμέτωπη με ατύχημα στο σχολικό χώρο. Αρκετά συχνά έρχεται αντιμέτωπο το 43%, ενώ πολύ συχνά ατυχήματά αντιμετωπίζει μόνο το 2%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.8: Ατύχημα στον σχολικό χώρο

Ατύχημα	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Σπάνια	66	55%
Αρκετά συχνά	52	43%
Πολύ συχνά	3	2%

Σχήμα 4.8: Ατύχημα στον σχολικό χώρο – Ποσοστά

Ερώτηση 9

Η ερώτηση 9 περιλαμβάνει υπό-περιπτώσεις. Συγκεκριμένα η ερώτηση 9 έχει 5 υπό-ερωτήματα.

Σημειώνεται ότι η ερώτηση 9 απαντάται με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’).

Υπό-ερώτημα 9.1

Το υπό-ερώτημα 9.1 της έρευνας αναφέρεται στον **ρόλο ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ)** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

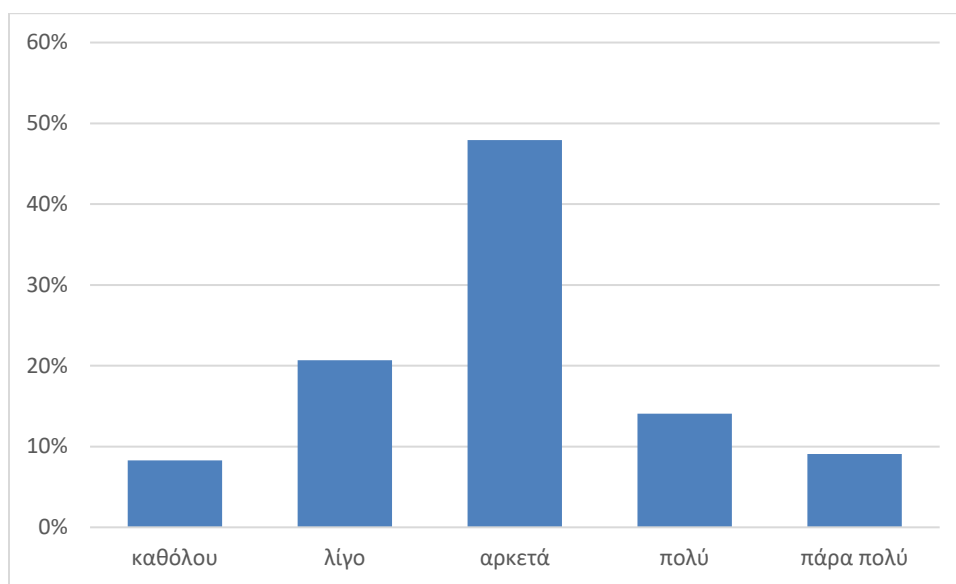
Η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ηλικία ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) παίζει αρκετό ρόλο, ενώ το 21% θεωρεί ότι διαδραματίζει λίγο ρόλο. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πολύ ρόλο απαντάει το 14% των ερωτώμενων ενώ πάρα

πολύ το 9%. Τέλος το 8% θεωρεί ότι η ηλικία ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) δεν παίζει καθόλου ρόλο.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.9.1: Ρόλος ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ)

Ρόλος Ηλικίας στην ΔΚ	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	10	8%
λίγο	25	21%
αρκετά	58	48%
πολύ	17	14%
πάρα πολύ	11	9%

Σχήμα 4.9.1: Ρόλος ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 9.2

Το υπό-ερώτημα 9.2 της έρευνας αναφέρεται στον **ρόλο επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ)** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

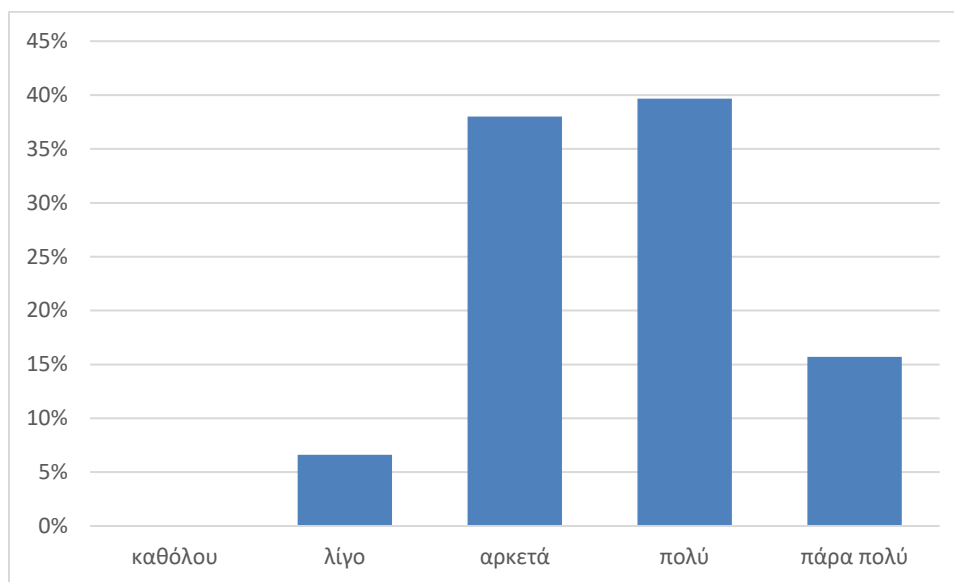
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η επαγγελματική εμπειρία ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) παίζει πολύ ρόλο, ενώ το 38% θεωρεί ότι διαδραματίζει αρκετό ρόλο. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πάρα πολύ ρόλο απαντάει το 16% των ερωτώμενων ενώ λίγο το 7%. Τέλος το 0% (ουσιαστικά κανείς) θεωρεί ότι η ηλικία ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) δεν παίζει καθόλου ρόλο.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.9.2: Ρόλος επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ)

Ρόλος επαγγελματικής εμπειρίας στη ΔΚ	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	0	0%
λίγο	8	7%
αρκετά	46	38%
πολύ	48	40%
πάρα πολύ	19	16%

Σχήμα 4.9.2: Ρόλος επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 9.3

Το υπό-ερώτημα 9.3 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο μπορεί να **βοηθήσει ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

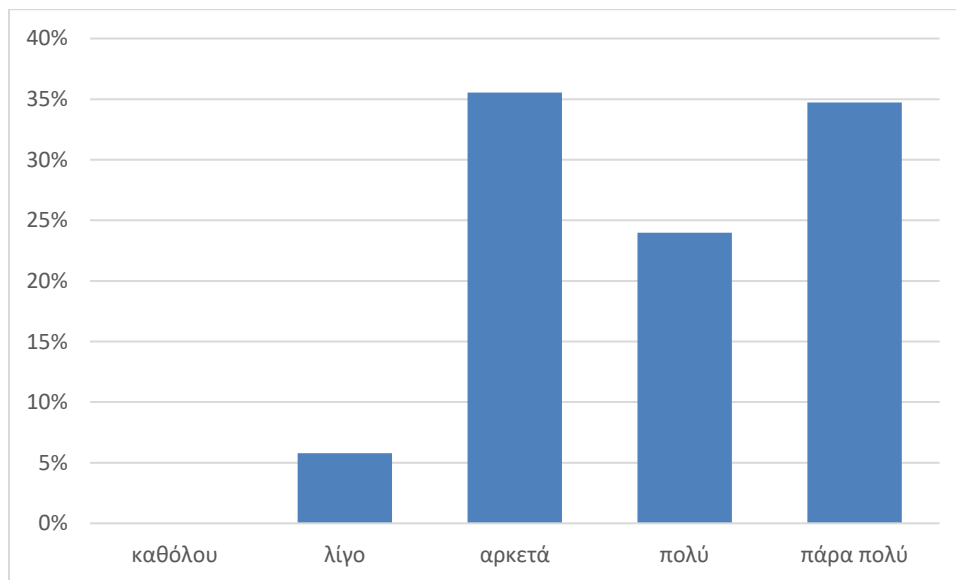
- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος μπορεί να βοηθήσει αρκετά στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης, ενώ το 35% θεωρεί ότι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Μπορεί να βοηθήσει πολύ απαντάει το 24% των ερωτώμενων ενώ λίγο το 6%. Τέλος το 0% (ουσιαστικά κανείς) θεωρεί ότι ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος δεν μπορεί να βοηθήσει καθόλου στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.9.3: Βοήθεια Διευθυντή/ Προϊστάμενου στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης

Διευθυντής/ Προϊστάμενος & Κρίση	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	0	0%
λίγο	7	6%
αρκετά	43	36%
πολύ	29	24%
πάρα πολύ	42	35%

Σχήμα 4.9.3: Βοήθεια Διευθυντή/ Προϊστάμενου στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 9.4

Το υπό-ερώτημα 9.4 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο σημαντική είναι η **συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση Κρίσεων** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

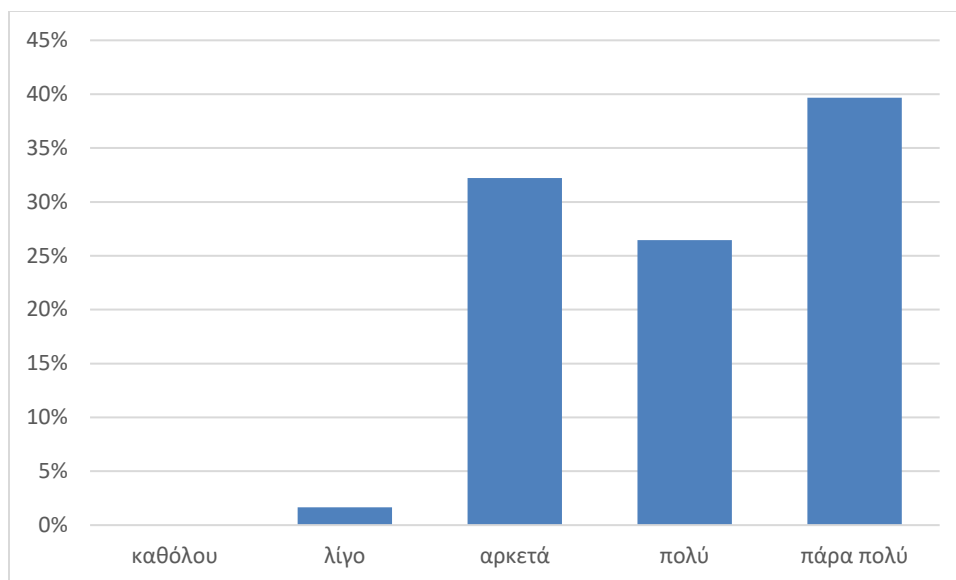
- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση Κρίσεων είναι πάρα πολύ σημαντική, ενώ το 32% θεωρεί ότι είναι αρκετά σημαντική. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πολύ σημαντική απαντάει το 26% των ερωτώμενων ενώ λίγο το 2%. Τέλος το 0% (ουσιαστικά κανείς) θεωρεί ότι η συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών δεν είναι καθόλου σημαντική για την αντιμετώπιση Κρίσεων.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.9.4: Συνεργασία μεταξύ Γονέων & Εκπαιδευτικών για αντιμετώπιση Κρίσεων

Συνεργασία μεταξύ Γονέων & Εκπαιδευτικών	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	0	0%
λίγο	2	2%
αρκετά	39	32%
πολύ	32	26%
πάρα πολύ	48	40%

Σχήμα 4.9.4: Συνεργασία μεταξύ Γονέων & Εκπαιδευτικών για αντιμετώπιση Κρίσεων – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 9.5

Το υπό-ερώτημα 9.5 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο σημαντική είναι η **συνεργασία και υποστήριξη Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

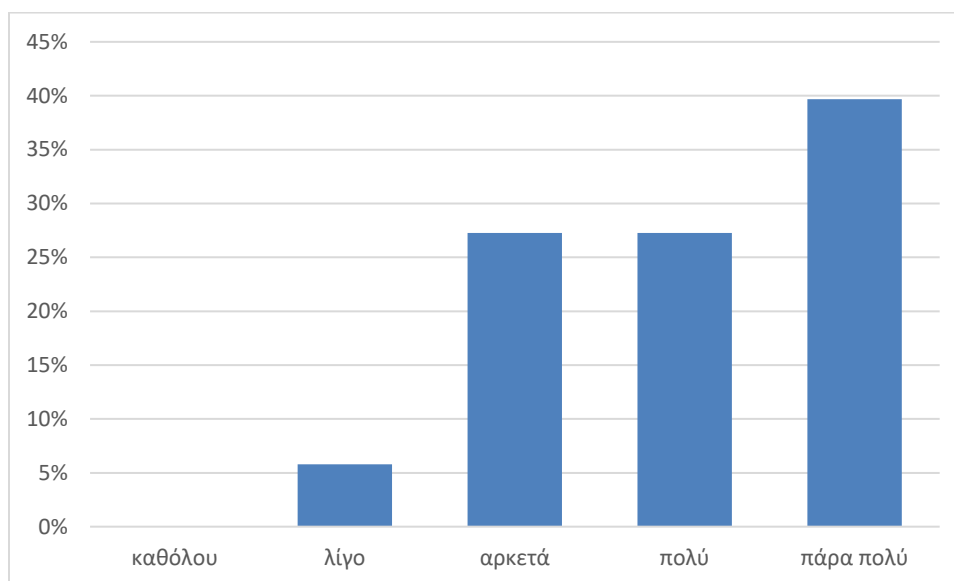
Η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία και υποστήριξη Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων είναι **πάρα πολύ σημαντική**, ενώ το 27% θεωρεί ότι είναι **πολύ σημαντική και αρκετά σημαντική** (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά). Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Λίγο σημαντική απαντάει το 6% των ερωτώμενων ενώ το 0% (ουσιαστικά κανείς) θεωρεί ότι συνεργασία και υποστήριξη Κρατικών Φορέων δεν είναι καθόλου σημαντική για την αντιμετώπιση Κρίσεων.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.9.5: Συνεργασία Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων

Συνεργασία Κρατικών Φορέων	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	0	0%
λίγο	7	6%
αρκετά	33	27%
πολύ	33	27%
πάρα πολύ	48	40%

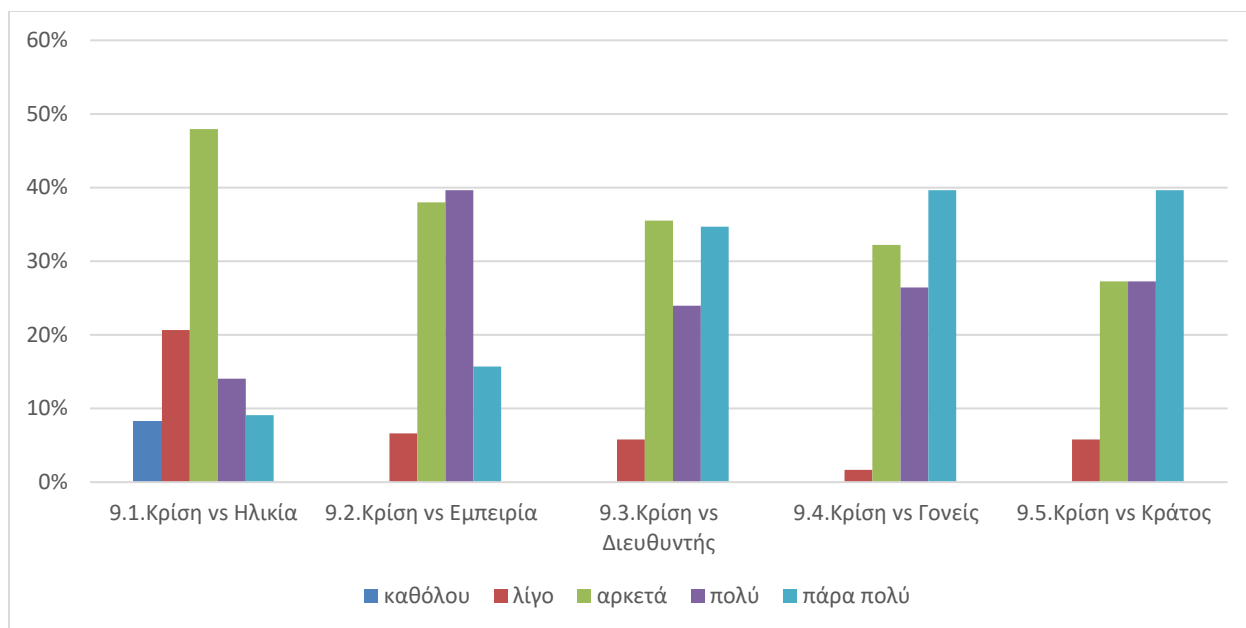

Σχήμα 4.9.5: Συνεργασία Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων – Ποσοστά

Στον ακόλουθο πίνακα και γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] απεικονίζεται η σχετική συχνότητα (ποσοστά) συγκεντρωτικά για την ερώτηση 9 (5 υπο-ερωτήματα).

Πίνακας 4.9.6: Ερώτηση 9 - Συγκεντρωτικά

	9.1.Κρίση vs Ηλικία	9.2.Κρίση vs Εμπειρία	9.3.Κρίση vs Διευθυντής	9.4. Κρίση vs Γονείς	9.5.Κρίση vs Κράτος
καθόλου	8%	0%	0%	.0%	0%
λίγο	21%	7%	6%	2%	6%
αρκετά	48%	38%	36%	32%	27%
πολύ	14%	40%	24%	26%	27%
πάρα πολύ	9%	16%	35%	40%	40%

Σχήμα 4.9.6: Ερώτηση 9 - Συγκεντρωτικά – Ποσοστά

Ερώτηση 10

Η ερώτηση 10 περιλαμβάνει υπό-περιπτώσεις. Συγκεκριμένα η ερώτηση 10 έχει 7 υπό-ερωτήματα.

Σημειώνεται ότι η ερώτηση 10 απαντάται με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’).

Υπό-ερώτημα 10.1

Το υπό-ερώτημα 10.1 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο απαραίτητη κρίνεται η **δυνατότητα για παρακολούθηση Σεμιναρίων και Επιστημονικών Ημερίδων με σκοπό την εκπαίδευσή στην Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ)** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

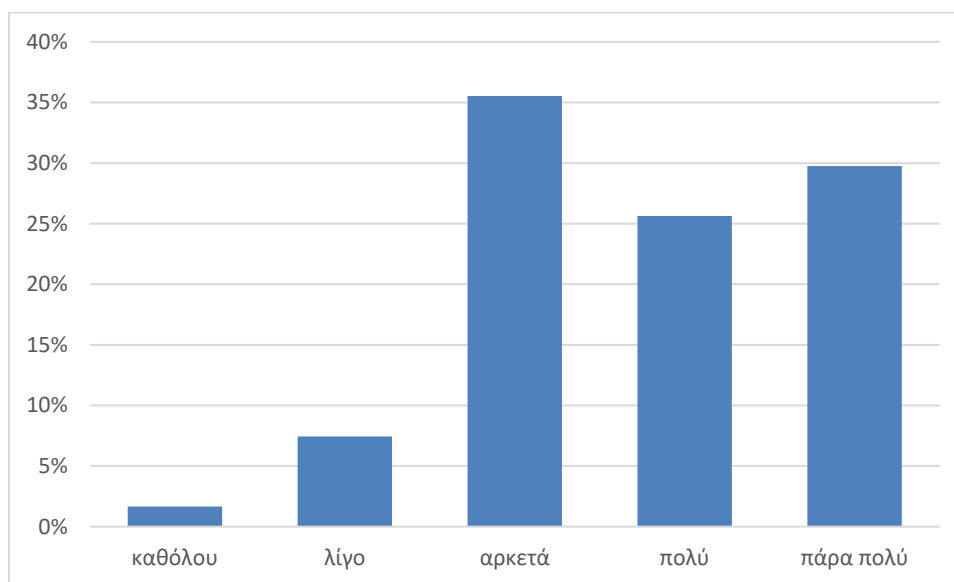
Η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι η δυνατότητα για παρακολούθηση Σεμιναρίων και Επιστημονικών Ημερίδων με σκοπό την εκπαίδευσή στην Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ) είναι αρκετά απαραίτητη, ενώ το 30% θεωρεί ότι είναι πάρα πολύ απαραίτητη. Οι υπόλοιπες

απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πολύ απαραίτητη απαντάει το 26% των ερωτώμενων ενώ λίγο απαραίτητη το 7%. Τέλος το 2% θεωρεί ότι η παρακολούθηση Σεμιναρίων για Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ) δεν είναι καθόλου απαραίτητη.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.1: Παρακολούθηση Σεμιναρίων για Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ)

Σεμινάρια για ΑΚ	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	2	2%
λίγο	9	7%
αρκετά	43	36%
πολύ	31	26%
πάρα πολύ	36	30%

Σχήμα 4.10.1: Παρακολούθηση Σεμιναρίων για Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.2

Το υπό-ερώτημα 10.2 της έρευνας αναφέρεται στο ποια είναι η **ετοιμότητα Διαχείρισης Κρίσεων** σύμφωνα με τους συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο

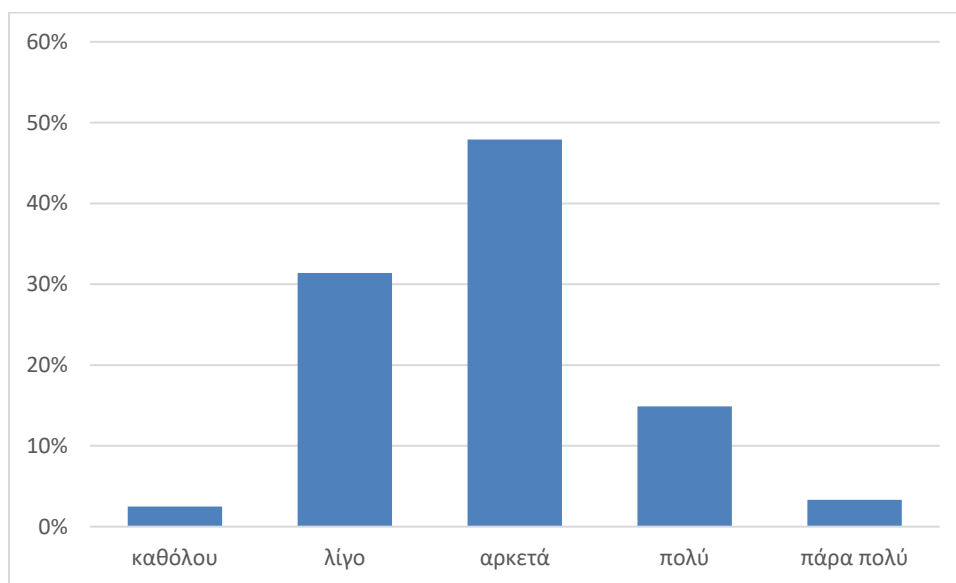
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους για Διαχείριση Κρίσεων είναι αρκετή, ενώ το 31% θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους είναι λίγο. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πολύ ετοιμότητα απαντάει το 15% των ερωτώμενων ενώ πάρα πολύ το 3%. Τέλος το 2% θεωρεί ότι δεν είναι καθόλου έτοιμο για Διαχείριση Κρίσεων.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.2: Ετοιμότητα Διαχείρισης Κρίσεων

Ετοιμότητα Διαχείρισης Κρίσεων	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	3	2%
λίγο	38	31%
αρκετά	58	48%
πολύ	18	15%
πάρα πολύ	4	3%

Σχήμα 4.10.2: Ετοιμότητα Διαχείρισης Κρίσεων – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.3

Το υπό-ερώτημα 10.3 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο οι συμμετέχοντες είναι ευχαριστημένοι από την δική τους **αντίδραση σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ)**.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

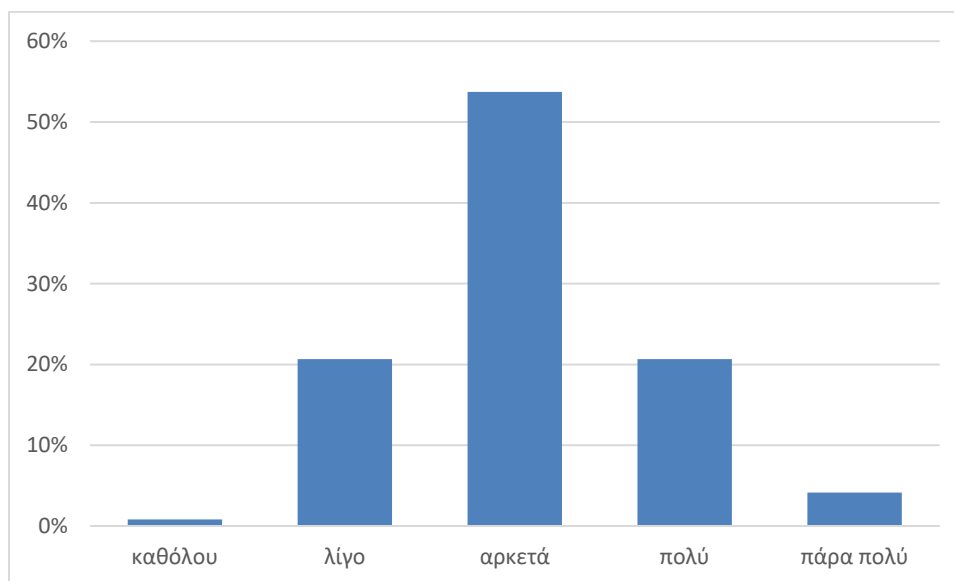
- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (54%) θεωρεί ότι είναι αρκετά ευχαριστημένοι από την αντίδραση τους σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ), ενώ το 21% θεωρεί ότι είναι πολύ και λίγο ευχαριστημένοι (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά). Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Πάρα πολύ ευχαριστημένοι απαντάει το 4% των ερωτώμενων ενώ καθόλου το 1%.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.3: Αντίδραση σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ)

Αντίδραση σε (ΑΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	1	1%
λίγο	25	21%
αρκετά	65	54%
πολύ	25	21%
πάρα πολύ	5	4%

Σχήμα 4.10.3: Αντίδραση σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.4

Το υπό-ερώτημα 10.4 της έρευνας αναφέρεται στο επίπεδο ετοιμότητας για την **Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)** στο σχολείο των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

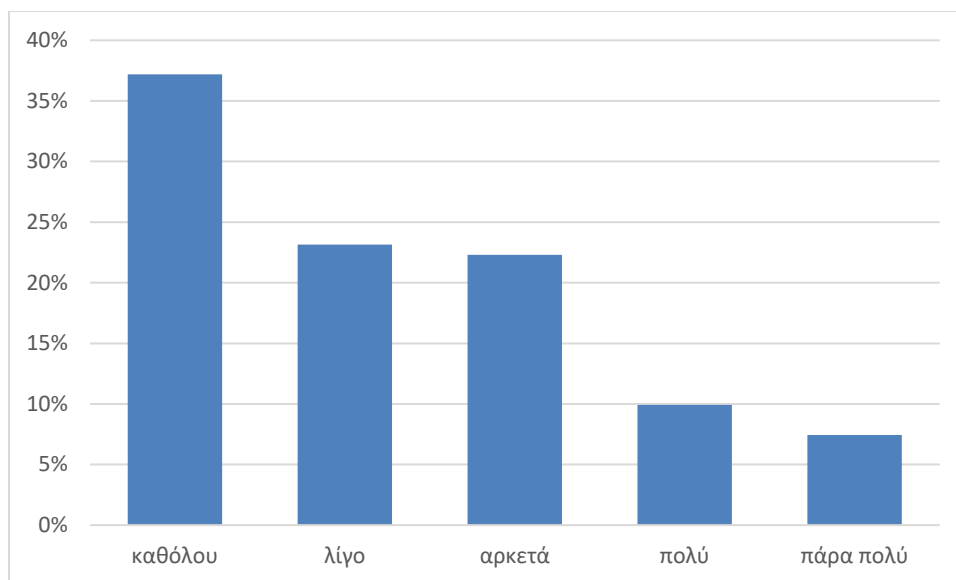
- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (37%) αναφέρει ότι δεν υπάρχει Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, ενώ το 23% θεωρεί ότι το επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι λίγο. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Αρκετά απαντάει το 22% των ερωτώμενων ενώ πολύ το 10%. Τέλος το 7% θεωρεί ότι το επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι πάρα πολύ.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.4: Ομάδα για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)

Ομάδα (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	45	37%
λίγο	28	23%
αρκετά	27	22%
πολύ	12	10%
πάρα πολύ	9	7%

Σχήμα 4.10.4: Ομάδα για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.5

Το υπό-ερώτημα 10.5 της έρευνας αναφέρεται στο επίπεδο για **Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)** στο σχολείο των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

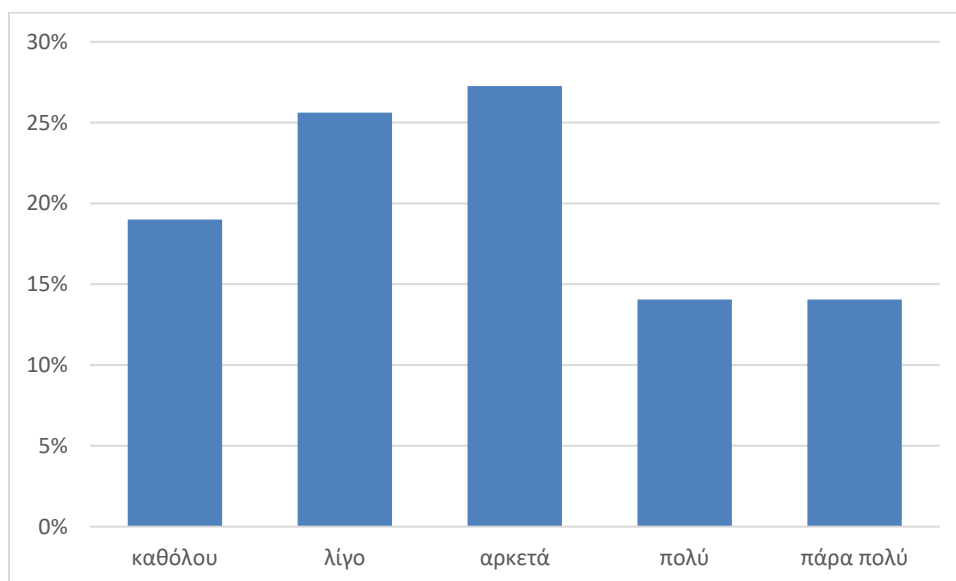
- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (27%) αναφέρει ότι το επίπεδο για Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι αρκετό, ενώ το 26% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι λίγο. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Δεν υπάρχει Σχέδιο Ετοιμότητας απαντάει το 19% των ερωτώμενων. Τέλος το 14% θεωρεί ότι το επίπεδο για Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι πολύ και πάρα πολύ (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.5: Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)

Σχέδιο Ετοιμότητας (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	23	19%
λίγο	31	26%
αρκετά	33	27%
πολύ	17	14%
πάρα πολύ	17	14%

Σχήμα 4.10.5: Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.6

Το υπό-ερώτημα 10.6 της έρευνας αναφέρεται στο εάν υπάρχει επαρκής **Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)** στο σχολείο των συμμετεχόντων.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (38%) θεωρεί ότι το επίπεδο για Υλικοτεχνικό Εξοπλισμό για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι λίγο, ενώ το 31% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι αρκετό. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Δεν υπάρχει Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός απαντάει το 19% των ερωτώμενων, ενώ πολύ επαρκής Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός θεωρεί ότι

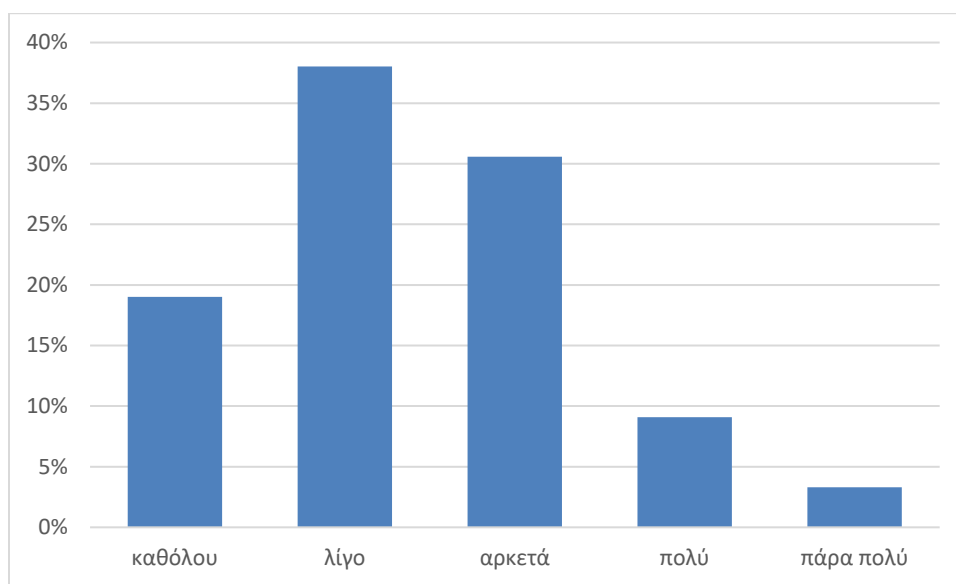

υπάρχει το 9%. Τέλος το 3% θεωρεί πάρα πολύ επαρκή το επίπεδο του Υλικοτεχνικού Εξοπλισμού.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.6: Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)

Εξοπλισμός για (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	23	19%
λίγο	46	38%
αρκετά	37	31%
πολύ	11	9%
πάρα πολύ	4	3%

Σχήμα 4.10.6: Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) – Ποσοστά

Υπό-ερώτημα 10.7

Το υπό-ερώτημα 10.7 της έρευνας αναφέρεται στο εάν έχουν λάβει μέρος σε **Ασκήσεις Ετοιμότητας** οι συμμετέχοντες.

Υπάρχουν πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση).

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

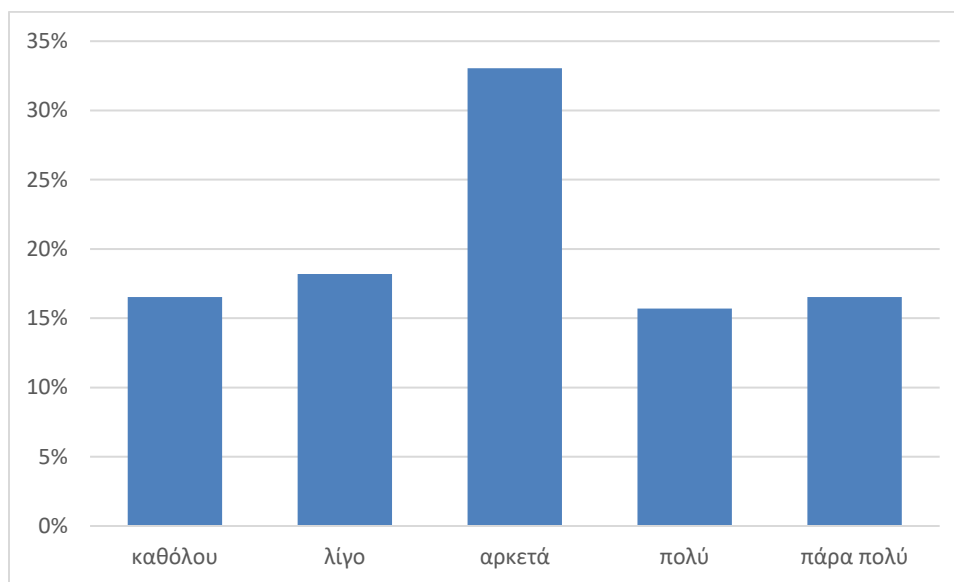
- Πάρα πολύ

Η πλειοψηφία (33%) έχει λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας αρκετές φορές, ενώ το 18% έχει λάβει μέρος λίγες φορές. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Δεν έχουν λάβει μέρος καθόλου απαντάει το 17% των ερωτώμενων, ενώ ένα ίδιο ποσοστό (17%) έχει λάβει μέρος πάρα πολλές φορές. Τέλος το 16% έχει λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας πολλές φορές.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.10.7: Ασκήσεις Ετοιμότητας

Ασκήσεις Ετοιμότητας	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	20	17%
λίγο	22	18%
αρκετά	40	33%
πολύ	19	16%
πάρα πολύ	20	17%

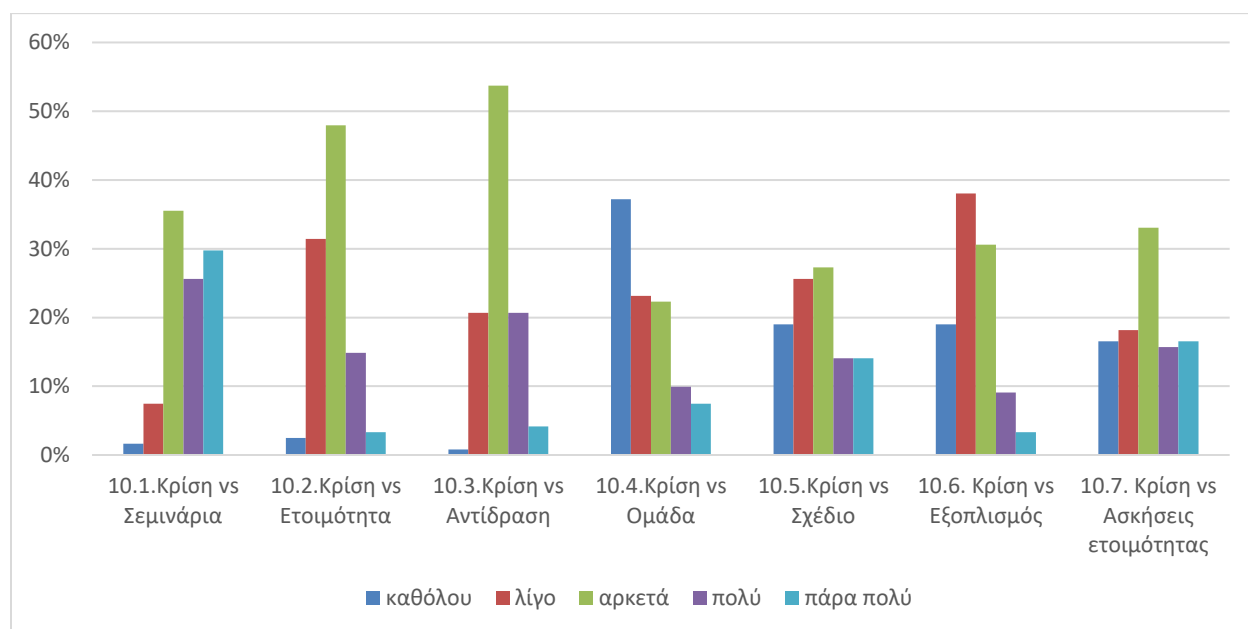

Σχήμα 4.10.7: Ασκήσεις Ετοιμότητας – Ποσοστά

Στον ακόλουθο πίνακα και γράφημα [ραβδόγραμμα (bar chart)] απεικονίζεται η σχετική συχνότητα (ποσοστά) συγκεντρωτικά για την ερώτηση 9 (5 υπο-ερωτήματα).

Πίνακας 4.10.8: Ερώτηση 10 - Συγκεντρωτικά

	10.1.Κρίση vs Σεμινάρια	10.2.Κρίση vs Ετοιμότητα	10.3.Κρίση vs Αντίδραση	10.4.Κρίση vs Ομάδα	10.5.Κρίση vs Σχέδιο	10.6. Κρίση vs Εξοπλισμός	10.7. Κρίση vs Ασκήσεις ετοιμότητας
καθόλου	2%	2%	1%	37%	19%	19%	17%
λίγο	7%	31%	21%	23%	26%	38%	18%
αρκετά	36%	48%	54%	22%	27%	31%	33%
πολύ	26%	15%	21%	10%	14%	9%	16%
πάρα πολύ	30%	3%	4%	7%	14%	3%	17%

Σχήμα 4.10.8: Ερώτηση 10 - Συγκεντρωτικά – Ποσοστά

Ερώτηση 11

Η εντέκατη ερώτηση της έρευνας αφορά στο εάν έχουν λάβει **εκπαίδευση ‘Πρώτων Βοηθειών’** οι συμμετέχοντες.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες.

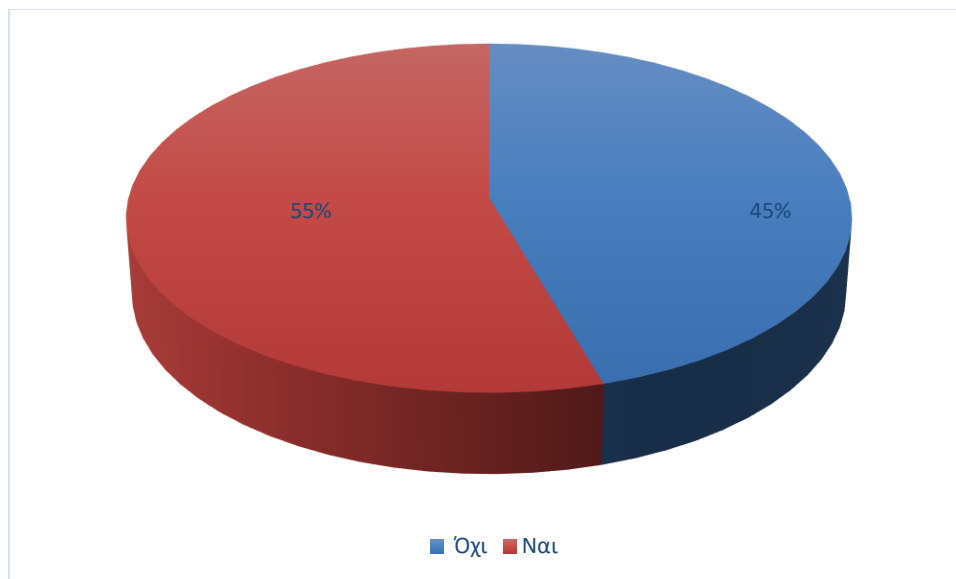
- Όχι
- Ναι

Η πλειοψηφία (55%) έχει λάβει εκπαίδευση ‘Πρώτων Βοηθειών’, ενώ το 45% δεν έχει λάβει.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά) και στο αντίστοιχο γράφημα [κυκλικό διάγραμμα (pie chart)] η σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.11: Εκπαίδευση ‘Πρώτων Βοηθειών’

Εκπαίδευση ‘Πρώτων Βοηθειών’	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Όχι	55	45%
Ναι	66	55%

Σχήμα 4.11: Εκπαίδευση ‘Πρώτων Βοηθειών’ – Ποσοστά

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των ερωτήσεων ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις) [Ερωτήσεις 7-11 (οι ερωτήσεις 9 και 10 περιλαμβάνουν υπό-περιπτώσεις)]:

- Ερώτηση 7: Σε ότι αφορά στους κινδύνους στον σχολικό χώρο, η συντριπτική πλειοψηφία (61%) έχει αντιμετωπίσει ‘τραυματισμό’. Ο επόμενος συχνότερος κίνδυνος (30%) είναι ‘φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ.)’.
- Ερώτηση 8: Σε σχέση συχνότητας για ατύχημα στο σχολικό χώρο, η πλειοψηφία (55%) έρχεται σπάνια αντιμέτωπη με ατύχημα στο σχολικό χώρο, ενώ αρκετά συχνά έρχεται αντιμέτωπο το 43%.
- Ερώτηση 9: η ερώτηση 9 έχει 5 υπό-ερωτήματα
- Ερώτηση 9.1: Σε ότι αφορά στον ρόλο ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ηλικία παίζει αρκετό ρόλο, ενώ το 21% θεωρεί ότι διαδραματίζει λίγο ρόλο
- Ερώτηση 9.2: Σε ότι αφορά στον ρόλο επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η επαγγελματική εμπειρία παίζει πολύ ρόλο, ενώ το 38% θεωρεί ότι διαδραματίζει αρκετό ρόλο.

- Ερώτηση 9.3: Σε ότι αφορά στο πόσο μπορεί να βοηθήσει ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης, η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος μπορεί να βοηθήσει αρκετά, ενώ το 35% θεωρεί ότι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ.
- Ερώτηση 9.4: Σε ότι αφορά στο πόσο σημαντική είναι η συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση Κρίσεων, η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία είναι πάρα πολύ σημαντική, ενώ το 32% θεωρεί ότι είναι αρκετά σημαντική.
- Ερώτηση 9.5: Σε ότι αφορά στο πόσο σημαντική είναι η συνεργασία και υποστήριξη Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων, η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία είναι πάρα πολύ σημαντική, ενώ το 27% θεωρεί ότι είναι πολύ σημαντική και αρκετά σημαντική (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).
- Ερώτηση 10: η ερώτηση 10 έχει 7 υπό-ερωτήματα
- Ερώτηση 10.1: Σε ότι αφορά στο πόσο απαραίτητη κρίνεται η δυνατότητα για παρακολούθηση Σεμιναρίων και Επιστημονικών Ημερίδων με σκοπό την εκπαίδευσή στην Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ), η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι είναι αρκετά απαραίτητη, ενώ το 30% θεωρεί ότι είναι πάρα πολύ απαραίτητη.
- Ερώτηση 10.2: Σε ότι αφορά στο ποια είναι η ετοιμότητα (των ερωτώμενων) Διαχείρισης Κρίσεων, η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους για Διαχείριση Κρίσεων είναι αρκετή, ενώ το 31% θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους είναι λίγη.
- Ερώτηση 10.3: Σε ότι αφορά στο πόσο οι συμμετέχοντες είναι ευχαριστημένοι από την δική τους αντίδραση σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ), η πλειοψηφία (54%) θεωρεί ότι είναι αρκετά ευχαριστημένοι από την αντίδραση τους σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ), ενώ το 21% θεωρεί ότι είναι πολύ και λίγο ευχαριστημένοι (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).
- Ερώτηση 10.4: Σε ότι αφορά στο επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (37%) αναφέρει ότι δεν υπάρχει Ομάδα, ενώ το 23% θεωρεί ότι το επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι λίγο.
- Ερώτηση 10.5: Σε ότι αφορά στο επίπεδο για Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (27%) αναφέρει ότι το επίπεδο για Σχέδιο είναι αρκετό, ενώ το 26% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι λίγο.
- Ερώτηση 10.6: Σε ότι αφορά στο εάν υπάρχει επαρκής Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (38%) θεωρεί ότι το επίπεδο για Υλικοτεχνικό Εξοπλισμό είναι λίγο, ενώ το 31% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι αρκετό
- Ερώτηση 10.7: Σε ότι αφορά στο εάν οι ερωτώμενοι έχουν λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας, η πλειοψηφία (33%) έχει λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας αρκετές φορές, ενώ το 18% έχει λάβει μέρος λίγες φορές
- Ερώτηση 11: Η πλειοψηφία (55%) έχει λάβει εκπαίδευση 'Πρώτων Βοηθειών', ενώ το 45% δεν έχει λάβει.

4.3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Πλέον των ερωτήσεων 7 – 11 [‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις)], οι θέσεις – απόψεις των ερωτώμενων της έρευνας περιγράφονται και από τις Ερωτήσεις 12 έως 14. Οι Ερωτήσεις **12** έως **14** είναι ‘ανοικτού τύπου’ (όπου ο ερωτώμενος/η έχει την δυνατότητα απάντησης με μη-προκαθορισμένο κείμενο).

Η διαδικασία κωδικοποίησης των ανοιχτών ερωτήσεων βασίζεται σε αλγόριθμο ομαδοποίησης παρεμφερών απαντήσεων. Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις 12 & 13 ομαδοποιήθηκαν με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’) και με 1 επίπεδο για τις απαντήσεις που δεν εμπίπταν στην προαναφερθείσα διαβάθμιση. Η ερώτηση 14 ομαδοποιήθηκε σε 5 κατηγορίες.

Η στατιστική απεικόνιση των απαντήσεων περιλαμβάνει

- (1) Πίνακα συχνότητας (frequency) & σχετικής συχνότητας (relative frequency)
- (2) Επιπλέον (σύντομη) περιγραφή λοιπών απαντήσεων και παραδείγματα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Κεφάλαιο 3, το πλήθος συμμετεχόντων στην έρευνα είναι 121.

Ερώτηση 12

Η ερώτηση 12 της έρευνας αναφέρεται στο πώς μπορεί να βοηθήσει τους ερωτώμενους η **παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)** (ανοιχτή ερώτηση).

Οι παρεμφερείς απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν σε πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση) και μια για τις απαντήσεις που δεν εμπίπταν στην προαναφερθείσα διαβάθμιση.

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ
- Λοιπά

Η πλειοψηφία (33%) έχει απαντήσει λοιπά. Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος απαντήσεων όπως για παράδειγμα:

- Ψυχολογική προετοιμασία και ψυχραιμία
- Με συμβουλές για σωστή αντιμετώπιση
- Στην άμεση ενημέρωση
- Συμβουλευτική βοήθεια μετά την Κρίση

Η συντριπτική πλειοψηφία των αποκρίσεων που κατηγοριοποιήθηκαν ως 'λοιπά' υποδηλώνουν συμφωνία ως προς την χρησιμότητα παρουσίας Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ), ωστόσο η διαβάθμιση είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί σε κλίμακα.

Το 28% θεωρεί ότι η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού μπορεί να βοηθήσει πολύ ενώ πάρα πολύ το 21%. Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού μπορεί να βοηθήσει αρκετά απαντάει το 14% των ερωτώμενων, ενώ καθόλου δηλώνει το 2%. Τέλος το 1% θεωρεί ότι ο Ψυχολόγος/ Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί να βοηθήσει λίγο.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.12: Παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ)

Ψυχολόγος/ Κοινωνικός Λειτουργός στην (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	3	2%
λίγο	1	1%
αρκετά	17	14%
πολύ	34	28%
πάρα πολύ	26	21%
λοιπά	40	33%

Ερώτηση 13

Η ερώτηση 13 της έρευνας αναφέρεται στο πόσο προβληματίζει τους ερωτώμενους η 'Επίρριψη ευθυνών' στον Απολογισμό της Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) (ανοιχτή ερώτηση).

Οι παρεμφερείς απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν σε πέντε κατηγορίες (με διαβάθμιση) και μια για τις απαντήσεις που δεν emίπταν στην προαναφερθείσα διαβάθμιση.

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ
- Λοιπά

Η πλειοψηφία (40%) έχει απαντήσει πως η 'Επίρριψη ευθυνών' στον Απολογισμό της Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) την προβληματίζει αρκετά, ενώ το 23% προβληματίζεται πολύ.

Το 12% προβληματίζεται από την 'Επίρριψη ευθυνών' καθόλου και πάρα πολύ (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά). Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα

ποσοστά. Με την ‘Επίρριψη ευθυνών’ προβληματίζεται λίγο το 7%, ενώ το 5% έχει απαντήσει λοιπά. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες αποκρίσεις (για ‘λοιπά’):

- Προσπάθεια ηρεμίας για μη ‘Επίρριψη ευθυνών’ από τον ίδιο τον ερωτώμενο
- Ο προβληματισμός είναι η διαδικασία εύρεσης αποδιοπομπαίου τράγου

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.13: ‘Επίρριψη ευθυνών’ στον Απολογισμό της Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ)

‘Επίρριψη ευθυνών’ στην (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
καθόλου	15	12%
λίγο	8	7%
αρκετά	49	40%
πολύ	28	23%
πάρα πολύ	15	12%
λοιπά	6	5%

Ερώτηση 14

Η ερώτηση 14 της έρευνας ζητάει να αναφερθεί επιγραμματικά από τους ερωτώμενους **τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ)** (ανοιχτή ερώτηση).

Οι παρεμφερείς απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες και μια για τις απαντήσεις που δεν εμπίπταν στην προαναφερθείσα ομαδοποίηση.

- Ψυχραιμία/ ηρεμία
- Πρόληψη (ασκήσεις, ενημέρωση, εκπαίδευση)
- Συζήτησή/ συνεργασία
- Τήρηση πρωτοκόλλου/ Εσωτερικός Οργανισμός
- Λοιπά

Η πλειοψηφία (24%) έχει απαντήσει πως οι ενδεδειγμένοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι η διατήρηση της ψυχραιμίας/ ηρεμίας.

Το (23%) αναφέρει πως οι κατάλληλοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι (α) η πρόληψη (ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση, εκπαίδευση) και (β) η συζήτησή/ συνεργασία (με συναδέλφους, παιδιά, γονείς, αρμόδιους φορείς κλπ.) (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).

Οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά. Το 16% έχει απαντήσει λοιπά. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες αποκρίσεις (για ‘λοιπά’):

- Ενσυναίσθηση
- Εμπειρία, λογική

- Άμεση παροχή βοήθειας
- Ενέργεια ανάλογα με την περίπτωση

Τέλος, το 14% θεωρεί σημαντικό την τήρηση πρωτοκόλλου και Εσωτερικού Οργανισμού.

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται η συχνότητα και σχετική συχνότητα (ποσοστά).

Πίνακας 4.14: Τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) στο σχολικό χώρο

Τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
ψυχραιμία/ ηρεμία	29	24%
πρόληψη (ασκήσεις, ενημέρωση, εκπαίδευση)	28	23%
συζήτησή/ συνεργασία	28	23%
τήρηση πρωτοκόλλου/ Εσωτερικός Οργανισμός	17	14%
λοιπά	19	16%

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των ερωτήσεων ‘ανοικτού τύπου’ (όπου ο ερωτώμενος/η έχει την δυνατότητα απάντησης με μη-προκαθορισμένο κείμενο) [Ερωτήσεις 12-14]:

- Ερώτηση 12 (ανοιχτή ερώτηση): Σε σχέση με το πώς μπορεί να βοηθήσει η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (33%) έχει απαντήσει ‘λοιπά’ (Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος απαντήσεων όπως για παράδειγμα: (α) ψυχολογική προετοιμασία και ψυχραιμία, (β) με συμβουλές για σωστή αντιμετώπιση, (γ) στην άμεση ενημέρωση, (δ) συμβουλευτική βοήθεια μετά την Κρίση κ.α.). Η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων που κατηγοριοποιήθηκαν ως ‘λοιπά’ υποδηλώνουν συμφωνία ως προς την χρησιμότητα παρουσίας Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ), ωστόσο η διαβάθμιση είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί σε κλίμακα. Επιπλέον, το 28% θεωρεί ότι η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού μπορεί να βοηθήσει πολύ ενώ πάρα πολύ το 21%.
- Ερώτηση 13 (ανοιχτή ερώτηση): Σε ότι αφορά στο πόσο προβληματίζει τους ερωτώμενους η ‘Επίρριψη ευθυνών’ στον Απολογισμό της Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (40%) έχει απαντήσει πως η ‘Επίρριψη ευθυνών’ την προβληματίζει αρκετά, ενώ το 23% προβληματίζεται πολύ.
- Ερώτηση 14 (ανοιχτή ερώτηση): Σε ότι αφορά στο ποιοι είναι (επιγραμματικά) οι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (24%) έχει απαντήσει πως οι ενδεδειγμένοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι η διατήρηση της ψυχραιμίας/ ηρεμίας. Το (23%) αναφέρει πως οι κατάλληλοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι (α) η πρόληψη (ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση, εκπαίδευση) και (β) η συζήτησή/ συνεργασία (με συναδέλφους, παιδιά, γονείς, αρμόδιους φορείς κλπ.) (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).

4.4. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα γίνουν στατιστικοί έλεγχοι για τον εντοπισμό συσχέτισης ανάμεσα σε μεταβλητές της ποσοτικής έρευνας. Δεδομένου ότι οι μεταβλητές περιλαμβάνουν **κατηγορικά** δεδομένα η στατιστική συνάρτηση που ενδείκνυται είναι η **Pearson Chi Square (X^2)**.

Η ελεγχουσυνάρτηση X^2 χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό συσχέτισης ανάμεσα σε δύο κατηγορικές μεταβλητές. Ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές δεν είναι ανεξάρτητες

Στα πλαίσια της εκτίμησης X^2 statistic θα παρουσιαστούν και οι πίνακες cross-tabulations όπου θα περιλαμβάνονται οι παρατηρούμενες και εκτιμώμενες τιμές της πινακοποίησης.

Επιπλέον για την εκτίμηση του επίπεδου επίδρασης (effect size) χρησιμοποιείται η συνάρτηση **Cramer's V** [(δεδομένου ότι οι πίνακες είναι μεγαλύτεροι από 2x2 (οι κατηγορίες δηλαδή των μεταβλητών είναι πάνω από 2)].

Οι μεταβλητές που ελέγχθηκαν είναι:

- i) Ηλικία (V2 – Variable 2) vs Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7 – Variable 7)
- ii) Ηλικία (V2 – Variable 2) vs Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8 – Variable 8)
- iii) Έτη προϋπηρεσίας (V3 – Variable 3) vs Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7 – Variable 7)
- iv) Έτη προϋπηρεσίας (V3 – Variable 3) vs Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8 – Variable 8)

Η διαδικασία στατιστικού ελέγχου περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

- i) Θα γίνεται για 'ηλικία' (2 περιπτώσεις) και 'έτη προϋπηρεσίας' (2 περιπτώσεις)
- ii) Η στατιστική συνάρτηση ελέγχου είναι Pearson Chi Square (X^2).
- iii) Υπολογίζονται οι πίνακες crosstabulation
- iv) Στατιστικό αποτέλεσμα για ύπαρξη ή μη ανεξαρτησίας
- v) Εκτίμηση του επίπεδου επίδρασης (effect size) με την συνάρτηση Cramer's V

Οι υπολογισμοί έχουν γίνει στο στατιστικό πακέτο SPSS.

Ηλικία (V2) – Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7)

Για τις μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2 – Variable 2) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7 – Variable 7), ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7) είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7) δεν είναι ανεξάρτητες

Πίνακας 4.15: Ηλικία (V2) – Κίνδυνοι (V7) - Crosstabulation

			V7_dangrers				Total
			fysikes katastrofes	traymatismoι	apeilitikh	viaio	
V2_age	0-29	Count	3	13	0	0	16
		Expected Count	4,8	9,8	,9	,5	16,0
		% within V2_age	18,8%	81,3%	,0%	,0%	100,0%
	30-45	Count	23	42	3	2	70
		Expected Count	20,8	42,8	4,0	2,3	70,0
		% within V2_age	32,9%	60,0%	4,3%	2,9%	100,0%
	46-55	Count	9	16	2	1	28
		Expected Count	8,3	17,1	1,6	,9	28,0
		% within V2_age	32,1%	57,1%	7,1%	3,6%	100,0%
56 and above	Count	1	3	2	1	7	
	Expected Count	2,1	4,3	,4	,2	7,0	
	% within V2_age	14,3%	42,9%	28,6%	14,3%	100,0%	
Total	Count	36	74	7	4	121	
	Expected Count	36,0	74,0	7,0	4,0	121,0	
	% within V2_age	29,8%	61,2%	5,8%	3,3%	100,0%	

Πίνακας 4.16: Ηλικία (V2) – Κίνδυνοι (V7) - Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,723 ^a	9	,133
Likelihood Ratio	11,126	9	,267
Linear-by-Linear Association	2,365	1	,124
N of Valid Cases	121		

a. 11 cells (68,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Πίνακας 4.17: Ηλικία (V2) – Κίνδυνοι (V7) - Symmetric Measures

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,337	,133
Cramer's V	,194	,133
N of Valid Cases	121	

Σε ότι αφορά τις μεταβλητές 'Ηλικία' (V2 – Variable 2) και 'Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο' (V7 – Variable 7): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 13.723 με 9 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.133 > 0,05$. Άρα $X^2 (13.723, 9, N=121, p=0.133 > 0.05)$.

Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές 'Ηλικία' (V2) και 'Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο' (V7) συσχετίζονται.

Αντιστοίχως και το επίπεδο επίδρασης (size effect) όπως εκτιμάται από την συνάρτηση Cramer's V δεν είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0.133 > 0.05$).

Ηλικία (V2) – Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8)

Για τις μεταβλητές 'Ηλικία' (V2 – Variable 2) και 'Ατύχημα στο σχολικό χώρο' (V8 – Variable 8), ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές 'Ηλικία' (V2) και 'Ατύχημα στο σχολικό χώρο' (V8) είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές 'Ηλικία' (V2) και 'Ατύχημα στο σχολικό χώρο' (V8) δεν είναι ανεξάρτητες

Πίνακας 4.18: Ηλικία (V2) – Ατύχημα (V8) - Crosstabulation

			V8_accident			Total
			Spania	Arketa syxna	Poly syxna	
V2_age	0-29	Count	14	2	0	16
		Expected Count	8,7	6,9	,4	16,0
		% within V2_age	87,5%	12,5%	,0%	100,0%
	30-45	Count	35	32	3	70
		Expected Count	38,2	30,1	1,7	70,0
		% within V2_age	50,0%	45,7%	4,3%	100,0%
	46-55	Count	14	14	0	28
		Expected Count	15,3	12,0	,7	28,0
		% within V2_age	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	56 and above	Count	3	4	0	7
		Expected Count	3,8	3,0	,2	7,0
		% within V2_age	42,9%	57,1%	,0%	100,0%
Total		Count	66	52	3	121
		Expected Count	66,0	52,0	3,0	121,0
		% within V2_age	54,5%	43,0%	2,5%	100,0%

Πίνακας 4.19: Ηλικία (V2) – Ατύχημα (V8) - Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,146 ^a	6	,119
Likelihood Ratio	12,076	6	,060
Linear-by-Linear Association	2,836	1	,092
N of Valid Cases	121		

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,17.

Πίνακας 4.20: Ηλικία (V2) – Ατύχημα (V8) - Symmetric Measures

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal		
Phi	,290	,119
Cramer's V	,205	,119
N of Valid Cases	121	

Σε ότι αφορά τις μεταβλητές 'Ηλικία' (V2 – Variable 2) και 'Ατύχημα στο σχολικό χώρο' (V8 – Variable 8): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 10.146 με 6 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.119 > 0,05$. Άρα $X^2 (10.146, 6, N=121, p=0.119 > 0.05)$.

Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές 'Ηλικία' (V2) και 'Ατύχημα στο σχολικό χώρο' (V8) συσχετίζονται.

Αντιστοίχως και το επίπεδο επίδρασης (size effect) όπως εκτιμάται από την συνάρτηση Cramer's V δεν είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0.119 > 0.05$).

Έτη προϋπηρεσίας (V3) – Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7)

Για τις μεταβλητές 'Έτη προϋπηρεσίας' (V3 – Variable 3) και 'Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο' (V7 – Variable 7), ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές 'Έτη προϋπηρεσίας' (V3) και 'Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο' (V7) είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές 'Έτη προϋπηρεσίας' (V3) και 'Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο' (V7) δεν είναι ανεξάρτητες

Πίνακας 4.21: Προϋπηρεσία (V3) – Κίνδυνοι (V7) - Crosstabulation

			V7_dangrers				Total
			fysikes katastrofes	traymatis moi	apeilitikh	viaio	
V3_experience	0-9	Count	11	32	1	0	44
		Expected Count	13,1	26,9	2,5	1,5	44,0
		% within V3_experience	25,0%	72,7%	2,3%	,0%	100,0%
		<hr/>					
	10-19	Count	18	28	2	2	50
		Expected Count	14,9	30,6	2,9	1,7	50,0
		% within V3_experience	36,0%	56,0%	4,0%	4,0%	100,0%
		<hr/>					
	20-29	Count	4	12	2	2	20
		Expected Count	6,0	12,2	1,2	,7	20,0
		% within V3_experience	20,0%	60,0%	10,0%	10,0%	100,0%
		<hr/>					
30 and above	Count	3	2	2	0	7	
	Expected Count	2,1	4,3	,4	,2	7,0	
	% within V3_experience	42,9%	28,6%	28,6%	,0%	100,0%	
	<hr/>						
Total	Count	36	74	7	4	121	
	Expected Count	36,0	74,0	7,0	4,0	121,0	
	% within V3_experience	29,8%	61,2%	5,8%	3,3%	100,0%	
	<hr/>						

Πίνακας 4.22: Προϋπηρεσία (V3) – Κίνδυνοι (V7) - Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,014 ^a	9	,048
Likelihood Ratio	15,123	9	,088
Linear-by-Linear Association	1,624	1	,203
N of Valid Cases	121		

a. 10 cells (62,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Πίνακας 4.23: Προϋπηρεσία (V3) – Κίνδυνοι (V7) - Symmetric Measures

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,375	,048
Cramer's V	,216	,048
N of Valid Cases	121	

Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3 – Variable 3) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7 – Variable 7): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 17.014 με 9 βαθμούς ελευθερίας, και **είναι** στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.048 < 0,05$. Άρα X^2 (17.014, 9, N=121, $p=0.048 < 0.05$).

Αυτό σημαίνει ότι απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές **δεν** είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7) συσχετίζονται.

Αντιστοίχως και το επίπεδο επίδρασης (size effect) όπως εκτιμάται από την συνάρτηση Cramer’s V είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0.048 < 0.05$). Το επίπεδο επίδρασης (size effect) (τιμή: 0.216) είναι ‘μέτριο’ (moderate).

Έτη προϋπηρεσίας (V3) – Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8)

Για τις μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3 – Variable 3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8 – Variable 8), ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8) είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8) δεν είναι ανεξάρτητες

Πίνακας 4.24: Προϋπηρεσία (V3) – Ατύχημα (V8) - Crosstabulation

			V8_accident			Total
			Spania	Arketa syxna	Poly syxna	
V3_experience	0-9	Count	28	15	1	44
		Expected Count	24,0	18,9	1,1	44,0
		% within V3_experience	63,6%	34,1%	2,3%	100,0%
	10-19	Count	22	26	2	50
		Expected Count	27,3	21,5	1,2	50,0
		% within V3_experience	44,0%	52,0%	4,0%	100,0%
	20-29	Count	12	8	0	20
		Expected Count	10,9	8,6	,5	20,0
		% within V3_experience	60,0%	40,0%	,0%	100,0%
	30 and above	Count	4	3	0	7
		Expected Count	3,8	3,0	,2	7,0
		% within V3_experience	57,1%	42,9%	,0%	100,0%
Total		Count	66	52	3	121
		Expected Count	66,0	52,0	3,0	121,0
		% within V3_experience	54,5%	43,0%	2,5%	100,0%

Πίνακας 4.25: Προϋπηρεσία (V3) – Ατύχημα (V8) - Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,744 ^a	6	,577
Likelihood Ratio	5,378	6	,496
Linear-by-Linear Association	,117	1	,732
N of Valid Cases	121		

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,17.

Πίνακας 4.26: Προϋπηρεσία (V3) – Ατύχημα (V8) - Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,198	,577
	Cramer's V	,140	,577
N of Valid Cases		121	

Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3 – Variable 3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8 – Variable 8): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 4.744 με 6 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.577 > 0,05$. Άρα $X^2 (4.744, 6, N=121, p=0.577 > 0.05)$.

Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8) συσχετίζονται.

Αντιστοίχως και το επίπεδο επίδρασης (size effect) όπως εκτιμάται από την συνάρτηση Cramer’s V δεν είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0.577 > 0.05$).

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των στατιστικών συσχετίσεων των ερωτήσεων είναι:

- Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2 – Variable 2) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7 – Variable 7): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 13.723 με 9 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.133 > 0,05$. Άρα $X^2 (13.723, 9, N=121, p=0.133 > 0.05)$. Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7) συσχετίζονται.
- Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2 – Variable 2) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8 – Variable 8): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 10.146 με 6 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.119 > 0,05$. Άρα $X^2 (10.146, 6, N=121, p=0.119 > 0.05)$. Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Ηλικία’ (V2) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8) συσχετίζονται.
- Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3 – Variable 3) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7 – Variable 7): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι

17.014 με 9 βαθμούς ελευθερίας, και **είναι** στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.048 < 0,05$. Άρα X^2 (17.014, 9 , N=121, $p=0.048 < 0.05$). Αυτό σημαίνει ότι απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές **δεν** είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’ (V7) συσχετίζονται. Αντιστοίχως και το επίπεδο επίδρασης (size effect) όπως εκτιμάται από την συνάρτηση Cramer’s V είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0.048 < 0.05$). Το επίπεδο επίδρασης (size effect) (τιμή: 0.216) είναι ‘μέτριο’ (moderate).

- Σε ότι αφορά τις μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3 – Variable 3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8 – Variable 8): η τιμή της στατιστικής συνάρτησης του Pearson είναι 4.744 με 6 βαθμούς ελευθερίας, και **δεν** είναι στατιστικά σημαντική στο 5% επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας αφού η τιμή είναι $0.577 > 0,05$. Άρα X^2 (4.744, 6 , N=121, $p=0.577 > 0.05$). Αυτό σημαίνει ότι δεν απορρίπτουμε την H_0 (ανεξάρτητες μεταβλητές), ως εκ τούτου οι μεταβλητές είναι **ανεξάρτητες**. Διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική ένδειξη ότι οι μεταβλητές ‘Έτη προϋπηρεσίας’ (V3) και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’ (V8) συσχετίζονται.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η στατιστική ανάλυση της διατριβής περιλαμβάνει συλλογή δεδομένων με **ποσοτική** έρευνα η διεξαγωγή της οποίας έγινε μέσω διαδικτύου.

Τα βασικά στοιχεία της έρευνας είναι τα εξής:

Η στατιστική έρευνα διεξήχθη μέσω διαδικτύου με την μορφή ‘Questionnaire Google Forms’ με την χρήση δομημένου ερωτηματολογίου.

Η περίοδος διενέργειας ήταν **24.1.2022 – 16.2.2022**.

Η τελική εξαγωγή των δεδομένων (raw data) έγινε από το σύστημα στις **16.2.2022**.

Το μέγεθος του **δείγματος** (ερωτώμενοι) είναι **121**.

Το ερωτηματολόγιο είναι δομημένο για να καλύπτει διάφορες παραμέτρους.

Το σύνολο των ερωτήσεων είναι δεκατέσσερις (14), ορισμένες εκ των οποίων περιλαμβάνουν και υπό-ερωτήσεις. Τα ερωτήματα 1-11 είναι ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις), ενώ τα ερωτήματα 12-14 είναι ‘ανοικτού τύπου’ (όπου ο ερωτώμενος/η έχει την δυνατότητα απάντησης με μη-προκαθορισμένο κείμενο).

Οι (κλειστού τύπου) ερωτήσεις αναφέρονται σε βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Οι υπόλοιπες ερωτήσεις ‘κλειστού τύπου’ περιγράφουν τις προτιμήσεις στις ‘καλές πρακτικές για την διαχείριση κρίσεων’. Οι ερωτήσεις 9 και 10 περιλαμβάνουν υπό-περιπτώσεις. Συγκεκριμένα:

- η ερώτηση 9 έχει 5 υπό-ερωτήματα

- η ερώτηση 10 έχει 7 υπό-ερωτήματα

Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις 9 & 10 απαντώνται με διαβάθμιση 5 επιπέδων (από ‘καθόλου’ μέχρι ‘πάρα πολύ’).

Η βασική επεξεργασία, κωδικοποίηση και ανάλυση των δεδομένων έγινε στο πρόγραμμα Excel & SPSS. Το αρχείο με τα πρωτογενή δεδομένα (raw data) καθώς και το αρχείο επεξεργασίας-ανάλυσης (αρχείο εργασίας - working file) είναι διαθέσιμα εάν ζητηθούν.

Η συλλογή στοιχείων της έρευνας αποτελείται από **κατηγορικά - ποιοτικά δεδομένα** (qualitative data). Ως εκ τούτου χρειάζεται **κωδικοποίηση** των πρωτογενών δεδομένων ώστε να είναι σε κατάλληλη μορφή για την στατιστική επεξεργασία.

Η τεχνική διαδικασία **κωδικοποίησης** των κατηγορικών δεδομένων γίνεται **αυτόματα** στο αρχείο εργασίας [για εξάλειψη λάθους καταχώρησης δεδομένων (data entry)].

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των δημογραφικών χαρακτηριστικών (Ερωτήσεις 1-6):

- Το 90% είναι γυναίκες
- Η πλειοψηφία (58%) είναι από 30 έως 45 ετών, ενώ η δεύτερη ηλικιακή ομάδα (46-55) είναι το 23%
- Η πλειοψηφία (41%) έχει προϋπηρεσία από 10 έως 19 έτη, ενώ η δεύτερη ομάδα (προϋπηρεσία μέχρι 9 έτη) είναι το 36%
- Η πλειοψηφία (50%) είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ η δεύτερη ομάδα (απόφοιτοι ΑΕΙ) είναι το 45%
- Η πλειοψηφία (50%) είναι ειδικότητα ΠΕ 60, ενώ ΠΕ 70 είναι το 23%.
- Η πλειοψηφία (51%) είναι μόνιμοι, ενώ η δεύτερη ομάδα (αναπληρωτές) είναι το 42%

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των ερωτήσεων ‘κλειστού τύπου’ (με προεπιλεγμένες απαντήσεις) [Ερωτήσεις 7-11 (οι ερωτήσεις 9 και 10 περιλαμβάνουν υπό-περιπτώσεις)]:

- Σε ότι αφορά στους κινδύνους στον σχολικό χώρο, η συντριπτική πλειοψηφία (61%) έχει αντιμετωπίσει ‘τραυματισμό’. Ο επόμενος συχνότερος κίνδυνος (30%) είναι ‘φυσικές καταστροφές (φωτιά, σεισμό, πλημμύρα κλπ.)’.
- Σε σχέση συχνότητας για ατύχημα στο σχολικό χώρο, η πλειοψηφία (55%) έρχεται σπάνια αντιμέτωπη με ατύχημα στο σχολικό χώρο, ενώ αρκετά συχνά έρχεται αντιμέτωπο το 43%.
- Σε ότι αφορά στον ρόλο ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ηλικία παίζει αρκετό ρόλο, ενώ το 21% θεωρεί ότι διαδραματίζει λίγο ρόλο
- Σε ότι αφορά στον ρόλο επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η επαγγελματική εμπειρία παίζει πολύ ρόλο, ενώ το 38% θεωρεί ότι διαδραματίζει αρκετό ρόλο.
- Σε ότι αφορά στο πόσο μπορεί να βοηθήσει ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης, η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος μπορεί να βοηθήσει αρκετά, ενώ το 35% θεωρεί ότι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ.
- Σε ότι αφορά στο πόσο σημαντική είναι η συνεργασία μεταξύ Γονέων και Εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση Κρίσεων, η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία είναι πάρα πολύ σημαντική, ενώ το 32% θεωρεί ότι είναι αρκετά σημαντική.

- Σε ότι αφορά στο πόσο σημαντική είναι η συνεργασία και υποστήριξη Κρατικών Φορέων για την αντιμετώπιση Κρίσεων, η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η συνεργασία είναι πάρα πολύ σημαντική, ενώ το 27% θεωρεί ότι είναι πολύ σημαντική και αρκετά σημαντική (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).
- Σε ότι αφορά στο πόσο απαραίτητη κρίνεται η δυνατότητα για παρακολούθηση Σεμιναρίων και Επιστημονικών Ημερίδων με σκοπό την εκπαίδευσή στην Αντιμετώπιση Κρίσεων (ΑΚ), η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι είναι αρκετά απαραίτητη, ενώ το 30% θεωρεί ότι είναι πάρα πολύ απαραίτητη.
- Σε ότι αφορά στο ποια είναι η ετοιμότητα (των ερωτώμενων) Διαχείρισης Κρίσεων, η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους για Διαχείριση Κρίσεων είναι αρκετή, ενώ το 31% θεωρεί ότι η ετοιμότητα τους είναι λίγη.
- Σε ότι αφορά στο πόσο οι συμμετέχοντες είναι ευχαριστημένοι από την δική τους αντίδραση σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ), η πλειοψηφία (54%) θεωρεί ότι είναι αρκετά ευχαριστημένοι από την αντίδραση τους σε Αντιμετώπιση Κρίσης (ΑΚ), ενώ το 21% θεωρεί ότι είναι πολύ και λίγο ευχαριστημένοι (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).
- Σε ότι αφορά στο επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (37%) αναφέρει ότι δεν υπάρχει Ομάδα, ενώ το 23% θεωρεί ότι το επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι λίγο.
- Σε ότι αφορά στο επίπεδο για Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (27%) αναφέρει ότι το επίπεδο για Σχέδιο είναι αρκετό, ενώ το 26% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι λίγο.
- Σε ότι αφορά στο εάν υπάρχει επαρκής Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (38%) θεωρεί ότι το επίπεδο για Υλικοτεχνικό Εξοπλισμό είναι λίγο, ενώ το 31% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι αρκετό
- Σε ότι αφορά στο εάν οι ερωτώμενοι έχουν λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας, η πλειοψηφία (33%) έχει λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας αρκετές φορές, ενώ το 18% έχει λάβει μέρος λίγες φορές
- Η πλειοψηφία (55%) έχει λάβει εκπαίδευση 'Πρώτων Βοηθειών', ενώ το 45% δεν έχει λάβει.

Συνοψίζοντας τα βασικά στατιστικά συμπεράσματα των ερωτήσεων 'ανοικτού τύπου' (όπου ο ερωτώμενος/η έχει την δυνατότητα απάντησης με μη-προκαθορισμένο κείμενο) [Ερωτήσεις 12-14]:

- Σε σχέση με το πώς μπορεί να βοηθήσει η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (33%) έχει απαντήσει 'λοιπά' (Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος απαντήσεων όπως για παράδειγμα: (α) ψυχολογική

προετοιμασία και ψυχραιμία, (β) με συμβουλές για σωστή αντιμετώπιση, (γ) στην άμεση ενημέρωση, (δ) συμβουλευτική βοήθεια μετά την Κρίση κ.α.). Η συντριπτική πλειοψηφία των αποκρίσεων που κατηγοριοποιήθηκαν ως 'λοιπά' υποδηλώνουν συμφωνία ως προς την χρησιμότητα παρουσίας Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού στη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ), ωστόσο η διαβάθμιση είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί σε κλίμακα. Επιπλέον, το 28% θεωρεί ότι η παρουσία Ψυχολόγου/ Κοινωνικού Λειτουργού μπορεί να βοηθήσει πολύ ενώ πάρα πολύ το 21%.

- Σε ότι αφορά στο πόσο προβληματίζει τους ερωτώμενους η 'Επίρριψη ευθυνών' στον Απολογισμό της Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (40%) έχει απαντήσει πως η 'Επίρριψη ευθυνών' την προβληματίζει αρκετά, ενώ το 23% προβληματίζεται πολύ.
- Σε ότι αφορά στο ποιοι είναι (επιγραμματικά) οι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ), η πλειοψηφία (24%) έχει απαντήσει πως οι ενδεδειγμένοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι η διατήρηση της ψυχραιμίας/ ηρεμίας. Το (23%) αναφέρει πως οι κατάλληλοι τρόποι Διαχείρισης Κρίσης (ΔΚ) είναι (α) η πρόληψη (ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση, εκπαίδευση) και (β) η συζήτησή/ συνεργασία (με συναδέλφους, παιδιά, γονείς, αρμόδιους φορείς κλπ.) (αμφότερες οι απαντήσεις έχουν τα ίδια ποσοστά).

Έχουν διεξαχθεί στατιστικοί έλεγχοι για τον εντοπισμό συσχέτισης ανάμεσα σε συγκεκριμένες μεταβλητές της ποσοτικής έρευνας. Δεδομένου ότι οι μεταβλητές περιλαμβάνουν **κατηγορικά** δεδομένα η στατιστική συνάρτηση που ενδείκνυται είναι η **Pearson Chi Square (X^2)**.

Η ελεγκοσυνάρτηση X^2 χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό συσχέτισης ανάμεσα σε δύο κατηγορικές μεταβλητές. Ο τυπικός έλεγχος υποθέσεων έχει την εξής μορφή:

H_0 : Οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες

H_1 : Οι μεταβλητές δεν είναι ανεξάρτητες

Οι μεταβλητές που ελέγχθηκαν είναι:

- v) Ηλικία (V2 – Variable 2) vs Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7 – Variable 7)
- vi) Ηλικία (V2 – Variable 2) vs Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8 – Variable 8)
- vii) Έτη προϋπηρεσίας (V3 – Variable 3) vs Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο (V7 – Variable 7)
- viii) Έτη προϋπηρεσίας (V3 – Variable 3) vs Ατύχημα στο σχολικό χώρο (V8 – Variable 8)

Πλέον από τα ανωτέρω στατιστικά ευρήματα παρουσιάζονται και τα **ερευνητικά ερωτήματα** (χρησιμοποιώντας αποσπάσματα της ποσοτικής έρευνας):

- Κατά πόσο η ηλικία των εκπαιδευτικών παίζει ρόλο στην αντιμετώπιση και διαχείριση μιας Κρίσης.
(Ερώτηση 9.1) Σε ότι αφορά στον ρόλο ηλικίας ενός εκπαιδευτικού στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (48%) θεωρεί ότι η ηλικία παίζει αρκετό ρόλο, ενώ το 21% θεωρεί ότι διαδραματίζει λίγο ρόλο.

Επιπλέον το ερευνητικό ερώτημα δύναται να προσεγγιστεί χρησιμοποιώντας ως proxy την συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές:

‘Ηλικία’ και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’

‘Ηλικία’ και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’

Με βάση την ελεγχουσυνάρτηση X^2 διαπιστώνεται πως δεν υφίσταται στατιστική συσχέτιση (οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες).

Συμπερασματικά, οι ερωτώμενοι **θεωρούν** ότι η ηλικία των εκπαιδευτικών παίζει ρόλο στην αντιμετώπιση και διαχείριση μιας Κρίσης. Ωστόσο τα εμπειρικά ευρήματα δεν υποδηλώνουν ιδιαίτερη στατιστική συσχέτιση.

- Πόσο επηρεάζει η επαγγελματική εμπειρία των εκπαιδευτικών την ικανότητά τους στη διαχείριση μιας Κρίσης.
(Ερώτηση 9.2) Σε ότι αφορά στον ρόλο επαγγελματικής εμπειρίας στη Διαχείριση Κρίσεων (ΔΚ), η πλειοψηφία (40%) θεωρεί ότι η επαγγελματική εμπειρία παίζει πολύ ρόλο, ενώ το 38% θεωρεί ότι διαδραματίζει αρκετό ρόλο.

Επιπλέον το ερευνητικό ερώτημα δύναται να προσεγγιστεί χρησιμοποιώντας ως proxy την συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές:

‘Ετη προϋπηρεσίας’ και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’

‘Ετη προϋπηρεσίας’ και ‘Ατύχημα στο σχολικό χώρο’

Με βάση την ελεγχουσυνάρτηση X^2 διαπιστώνεται πως υφίσταται στατιστική συσχέτιση (οι μεταβλητές δεν είναι ανεξάρτητες - αν και μόνο στην περίπτωση ‘Ετη προϋπηρεσίας’ και ‘Κίνδυνοι στο σχολικό χώρο’).

Συμπερασματικά, οι ερωτώμενοι **θεωρούν** ότι η επαγγελματική εμπειρία των εκπαιδευτικών επηρεάζει την ικανότητά τους στη διαχείριση μιας Κρίσης. Τα εμπειρικά ευρήματα υποδηλώνουν στατιστική συσχέτιση.

- Κατά πόσο παίζει ρόλο ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή διαχείριση μιας Κρίσης.
 (Ερώτηση 9.3) Σε ότι αφορά στο πόσο μπορεί να βοηθήσει ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος στη σωστή αντιμετώπιση μιας Κρίσης, η πλειοψηφία (36%) θεωρεί ότι ο Διευθυντής/ Προϊστάμενος μπορεί να βοηθήσει αρκετά, ενώ το 35% θεωρεί ότι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ.

- Πόσο λειτουργεί η Πρόληψη στη διαχείριση Κρίσεων.
 (Ερώτηση 10.4) Σε ότι αφορά στο επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (37%) αναφέρει ότι δεν υπάρχει Ομάδα, ενώ το 23% θεωρεί ότι το επίπεδο ετοιμότητας για την Ομάδα για τη Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο είναι λίγο.
 (Ερώτηση 10.5) Σε ότι αφορά στο επίπεδο για Σχέδιο Ετοιμότητας για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (27%) αναφέρει ότι το επίπεδο για Σχέδιο είναι αρκετό, ενώ το 26% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι λίγο.
 (Ερώτηση 10.6) Σε ότι αφορά στο εάν υπάρχει επαρκής Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός για Διαχείριση Κρίσης (ΔΚ) στο σχολείο, η πλειοψηφία (38%) θεωρεί ότι το επίπεδο για Υλικοτεχνικό Εξοπλισμό είναι λίγο, ενώ το 31% θεωρεί ότι το επίπεδο είναι αρκετό.
 (Ερώτηση 10.7) Σε ότι αφορά στο εάν οι ερωτώμενοι έχουν λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας, η πλειοψηφία (33%) έχει λάβει μέρος σε Ασκήσεις Ετοιμότητας αρκετές φορές, ενώ το 18% έχει λάβει μέρος λίγες φορές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Brock, S. & Sandoval, J. & Lewis, S. (2005). Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο (Ε. Θεοχαράκη, Μετ.). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Διαμαντή, Π.(2019). Διερεύνηση απόψεων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για θέματα διαχείρισης κρίσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από:

https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/44705/1/121742_DIAMANTI_PASCHALINA.pdf

Ζαράνη, Σ. Ε.(2021). Ανάπτυξη προσωπικού και διαχείριση κρίσεων σε σχολικές μονάδες. Μια εμπειρική μελέτη με βάση τη συστημική θεωρία (Μεταπτυχιακή εργασία) Ανακτήθηκε από:

<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/22623/%ce%94%ce%99%ce%a0%ce%9b%ce%a9%ce%9c%ce%91%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%972021%ce%a4%ce%95%ce%9b%ce%99%ce%9a%ce%9f%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Καραθάνος, Δ.(2006). Διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/handle/11615/14435>

Καρακώστα, Σ.(2019, Σεπτέμβριος 28). Οι κρίσεις στη σχολική μονάδα. Φιλολογικός Ιστότοπος. Ανακτήθηκε από:

<https://www.filologikos-istotopos.gr/2019/09/28/oi-kriseis-sti-scholiki/>

Κασουλίδης, Γ.(2011). Ετοιμότητα των διευθυντών δημοσίων σχολείων δημοτικής εκπαίδευσης στη διαχείριση κρίσεων: Ανάπτυξη μοντέλου λήψης απόφασης σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από: <https://kypseli.ouc.ac.cy/handle/11128/235>

Λαμπράκη, Σ.(2018). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Η περίπτωση της περιφέρειας της Ηπείρου (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από:

<https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/18710>

Μπενέκος, Α. (1989). Ατυχήματα και κίνδυνοι- αγωγή αποφυγή τους. Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπρίνια, Β.(2008). Management εκπαιδευτικών μονάδων και εκπαίδευσης. Αθήνα: Σταμούλης.

Πανδή, Α.(2019). Διαχείριση κρίσεων σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από:

<https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/12382>

Σαΐτη, Α. & Σαΐτης, Αθ. Χ.& Γουναρόπουλος, Γ. (2008). Στάσεις και Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη διαχείριση κρίσεων στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, « Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα».

Σαΐτης, Χ. (2008 α). Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης: Θεωρία και Πράξη. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Σαΐτης, Χ. (2008 β). Ο διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Σαΐτης, Χ. (2014). Μύηση των εκπαιδευτικών στα μυστικά της σχολικής Ηγεσίας. Αθήνα.

Σαρησάββα, Χ.Β.(2018). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως διαμεσολαβητή στη διαχείριση κρίσεων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Εφαρμογή εκπαιδευτικού προγράμματος(Διπλωματική εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/303808>

Σφακιανάκης, Μ.Κ. (1998). Διοικητική κρίσεων. Αθήνα: Έλλην.

Τοκάκης, Β.(2012). Διαχείριση κρίσεων στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης: Προσδιοριστικοί Παράγοντες, Τύποι, Μέθοδοι, Αξιολόγηση Αποτελεσματικότητας (Διδακτορική Διατριβή). Ανακτήθηκε από:

https://nemertes.library.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/5729/1/Nemertes_Tokakis%28de%29.pdf

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης: Πρακτικός οδηγός για τη διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Ανακτήθηκε από:

http://www.moec.gov.cy/dme/programmata/scholiki_paravatikotita/epimorfosi/programmata/diacheirisi_kriseon/diacheirisi_krisis_a_meros.pdf

Χατζηχρήστου, Χ. (2012). Διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Ψαρά, Τ.(2018). Διαχείριση κρίσεων σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς: Το παράδειγμα των παιδικών σταθμών του δήμου Ρόδου (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/18568/%ce%a8%ce%91%ce%a1%ce%91%20%ce%94%ce%99%ce%a0%ce%9b%ce%a9%ce%9c%ce%91%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%97_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Baldwin, B.A. (1978). A paradigm for the classification of emotional crises: Implications for crisis intervention. *American Journal of Orthopsychiatry*.

Caplan, G. (1964). *Principles of preventive psychiatry*. New York.

Erickson, E.H. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton.

Klingman, A. (1989). School- based emergency interventions following an adolescent's suicide. *Death Studies*.

Lindermann, E. (1944). The symptomatology and management of acute grief. *American journal of psychiatry*.

Matsakis, A. (1994). *Post- traumatic stress disorder. A complete treatment guide*. Oakland, CA: New Harbinger.

Pitcher, G. D. & Poland, S. (1992). *Crisis intervention in the schools*. New York.

Slaikeu, K.A.(1990). *Crisis intervention: A handbook for practice and research*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.